

Fransız Parlamentosu'nda Kabul Edilen Yasayla Tanınmış Soykırımların İnkârının Cezalandırılmasına İlişkin Yasa Teklifi*

Konur Alp Koçak**

Özet

Ermeni diasporasının 1915'te yaşanan olayları “Ermeni soykırımı” olarak nitelendirmesi ve uluslararası alanda bu iddianın kabul edilmesini sağlamaya yönelik faaliyetleri uzun yıllardır devam etmektedir. Bu kapsamında yaşanan son gelişme Fransız Parlamentosu'nun “soykırım”ın inkârını cezalandırmayı öngören bir yasa kabul etmesidir. Yasanın parlamentonun her iki kanadında kabul edilmesinin ardından onay ve yürürlüğe girme süreci, parlamento üyelerinin Anayasa Konseyi'ne yasanın iptali için yaptıkları başvuru ile kesintiye uğramış, Konsey yasayı anayasaya aykırılık gerekçesiyle iptal edince de bütünüyle sona ermiştir. Bu çalışma, parlamento dada yaşanan yasama sü-

* Bu makalenin hazırlanmasında bana sabırla yardım eden ve emeğini hiç esirgemeyen TBMM Dışilişkiler ve Protokol Başkanlığında görevli değerli arkadaşım İpek Gülen Girgin'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

** Yasama Uzmanı, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı.

reci ve Anayasa Konseyi'nin uygunluk denetimi bağlamında, yürürlüğe giremeyen yasa hakkında bir analiz içermektedir.

Abstrait

Les activités de la diaspora arménienne, afin de caractériser les événements de 1915 comme “une Génocide Arménien” et ainsi pour assurer la reconnaissance de ces assertions par la communauté internationale, continuent depuis des années. La dernière actualité de ce contexte est l'adoption d'une loi pénalisant la contestation du “génocide” par le Parlement Français. A la suite de l'adoption de la loi par les deux chambres du Parlement, le processus de l'approbation et de la promulgation est interrompu avec la saisie du Conseil Constitutionnel par les membres du Parlement pour l'annulation de la loi. Ce processus est terminé après l'annulation de la loi par le Conseil avec le motif de non-conformité à la Constitution. Cette étude contient une analyse à propos de ladite loi qui n'est pas promulguée dans le contexte du contrôle de la conformité au Conseil Constitutionnel et sur le processus de la législation au Parlement.

Abstract

Armenian Diaspora has long been trying to urge international community to recognize the tragic events of 1915 as “Armenian Genocide”. Within this context, the last incident was the draft law criminalizing the denial of the so-called “Armenian Genocide” adopted by the French parliament. Following its adoption, two separate groups of MPs and Senators arguing that the legislation violated some fundamental human rights appealed the bill to the Constitutional Council examine its compatibility to the constitution. Council ruled that the bill adopted by parliament was unconstitutional. This article analysis the draft law by dealing with the legislative process in each houses of the French parliament and the Council's ruling resulted in the annulment of the law.

1. Giriş

Ermenistan ve birçok ülkeye yayılan Ermeni diasporasının I. Dünya Savaşı esnasında (özellikle 1915'te) Osmanlı topraklarında yaşanan trajik olayları "Ermeni Soykırımı" olarak nitelendirmesi ve uluslararası alanda bu iddianın kabul edilmesini sağlamaya yönelik faaliyetleri uzun yıllardır süregelmektedir. Ermeniler, 20. yüzyılın ilk soykırımı olduğunu iddia ettikleri olayların uluslararası alanda tanınması için 1965'ten bu yana yoğun bir siyasi kampanya yürütmektedir. 1970 ve 1980'lerde Ermeni teröristlerce yürütülen silahlı kampanya ile dünyanın dört bir yanında öldürdükleri Türk diplomatları üzerinden soykırım iddialarını duyurmaya çalışan Ermeniler, kanlı eylemlerinin ardından siyasî kampanyaya başlamışlar; birçok yerel ve ulusal parlamentoda 1915'te yaşananların "soykırım" olduğuna dair kararların alınmasını sağlamışlardır.

Ermeni diasporasının uzun zamandır yürüttüğü kampanya kapsamında bugüne kadar birçok parlamentoda Ermeni soykırımı iddialarına ilişkin karar ve açıklamalar kabul edilmiştir. Ermeni diasporası, başta ABD olmak üzere diğer ülkelerde de benzer kararların alınması için yoğun bir şekilde çalışmaya devam etmektedir. ABD Kongresi'nde yürütülen çalışmalarda 2000-2010 yılları arasında Ermeni iddialarını içeren beş yasa teklifi Temsilciler Meclisi'nin ilgili komisyonunda kabul edilmiştir.

Bu alanda yaşanan son gelişme ise 2001 yılında Ermeni ölümlerini "soykırım" olarak tanıyan Fransa Parlamentosu'nda bir yasa teklifinin daha kabul edilmesidir. Yasa teklifi; soykırımın inkârı, küçük görülmesi ve değersizleştirilmesi halinde 1 yıl hapis ve/veya 45 bin Avro para cezası verilmesini öngörmüştür. 22 Aralık 2011'de Ulusal Meclis'te kabul edilen metin, komisyonunda yapılan değişiklikler sonrasında "Ermeni soykırımı" ifadesinden arındırılmıştır; ancak, teklifin gerekçesinde, teklife ilişkin hazırlanan komisyon raporlarında ve Genel Kurul görüşmelerinde "Ermeni soykırımı" ifadesi defalarca kullanılmıştır.

Ulusal Meclis'te kabulünden sonra Senato'ya havale edilen teklifin Senato bünyesindeki *Anayasa, Yasama ve Kamu İdaresi Komisyonu* (bundan sonra kısaca Yasalar Komisyonu) tarafından Anayasa'ya aykırılık taşıdığı gerekçe-

siyle reddi istemişse de 23 Ocak 2012’de yapılan Genel Kurul oturumu neticesinde teklif Senato tarafından kabul edilmiştir. Senato’nun hiçbir değişiklik yapmadan kabul ettiği metnin onaylanmak üzere Cumhurbaşkanı’na gönderilmesi beklendiği süreçte, Fransız Senatör Jacques Mézard’ın öncülüğüyle başlayan girişim sonucunda 77 senatör ve 66 milletvekilinin imzasını taşıyan iki ayrı dilekçeyle Anayasa Konseyi’ne iptal başvurusunda bulunulmuştur.¹ Anayasa Konseyi, 28 Şubat 2012’de, Anayasa’ya aykırılık gerekçesiyle yasanın iptaline karar vermiştir.

Bu çalışma, Fransız Parlamentosu’nda kabul edilen ancak Anayasa Konseyi tarafından iptal edilen yasa teklifini incelemektedir. Bu çerçevede bir sonraki bölümde şimdiye dek benzer girişimlerin gündeme geldiği ülkeler sıralanmakta, ardından ise geçmiş yıllarda Fransız Parlamentosu’nda görüşülen teklifler hakkında kısa bilgiler sunulmaktadır. Dördüncü bölüm, 2011 yılının sonunda önce Fransız Ulusal Meclisi ve sonrasında Fransız Senatosu’nun kabul ettiği yasa teklifinin yasama sürecini ve içeriğini irdelemektedir. Beşinci bölümse Anayasa Konseyi’nin uygunluk denetimi ve iptal kararına ayrılmıştır. Bu aşamalardan geçen makale, yasa teklifi hakkındaki bulguları irdeleyen bir bölüm ile sonuçlandırılmaktadır.

1. Soykırım İddialarının Parlamentolarda Tanınması

1915 Olaylarının bir soykırım örneğini teşkil ettiğini iddia eden Ermeniler, bu iddialarının uluslararası alanda kabul görmesine yönelik faaliyetler yürütmeye başlamıştır. Bu çerçevede, yabancı ülke parlamentolarında “soykırım” iddialarına ilişkin kararların alınmaya başlanması 1915 Olaylarının 50. yıldönümüne denk gelmiştir. O tarihten itibaren yirmi parlamentoda (bazılarında birden çok kez) Ermeni iddialarının kabul edildiği yasa veya kararlar gündeme gelmiştir.²

² Parlamentolarda kabul edilen soykırım iddialarına ilişkin karar ve yasaların Türkçe metinleri ve tasnifi için bakınız: Aziz Aydın, “Çeşitli Ülke Parlamentolarında Kabul Edilen Ermeni Karar Tasarıları ve Hükümetin ve TBMM’nin Tutumu”, TBMM ARMER Bilgi Notu, Ağustos 2008.

Uruguay, Kıbrıs Rum Yönetimi, Avrupa Parlamentosu, Arjantin, Rusya Federasyonu, Kanada, Yunanistan, Lübnan, Belçika, Avrupa Konseyi Parlamentoları Meclisi, Fransa, İtalya, İsviçre, Slovakya, Hollanda, Polonya, Almanya, Venezuela, Lituanya, Şili ve İsveç parlamentolarında sözde Ermeni soykırımına ilişkin karar ve açıklamalar kabul edilmiştir. Bu kararlar ve açıklamalar içerik bakımından farklılıklar taşımaktadır. Kararların çoğunda “soykırım/genocide” bazılarında ise “katliam” kavramının kullanıldığı görülmektedir.

Bir irade beyanı şeklinde kaleme alınan kararların bağlayıcılığı yoktur. Ayrıca, 1948 tarihli Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi³ uyarınca bir eylemin “soykırım” olarak nitelendirilmesi için;

a) *Yetkili ve özel olarak kurulmuş bir mahkeme kararının mevcut olması,*⁴

b) *“soykırım” tartışmasına konu olan belirli bir insan topluluğunun, sırf belirli bir etnik, dinsel, ırksal ve dilsel kökene⁵ mensup*

³ Soykırım Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 9 Aralık 1948 tarihli ve 260 A (III) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁴ İttihat ve Terakki Partisi’nin ileri gelenleri Mondros Ateşkes Antlaşmasını müteakip başlayan İngiliz işgali sürecinde Kraliyet Başsavcılığı tarafından “Ermeni kırımını” yaptıkları şüphesiyle Malta’da yargılanmıştır. Nuremberg Mahkemesi uygulamasına benzeyen Malta Mahkemeleri neticesinde soruşturmayı yürüten Londra’daki Kraliyet Başsavcılığı, tutuklular hakkında Ermenilere katliam yaptıklarına dair hiçbir hukuki kanıt bulamamış, kovuşturmayla yer olmadığı gerekçesiyle takipsizlik kararı vermiş ve tutuklular serbest bırakılmıştır. Bu mahkeme kararı, soykırım iddiasının hukuken temelsiz olduğunu göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu konuda detaylı bilgi için bakınız: Uluç Gürkan, Ermeni Sorununu Anlamak: Önyargıları Aşmak ve Nefretten Arınmak, Destek Yayınevi, İstanbul, 2011.

⁵ 1915’te zorunlu göçe tabi tutulan Ermeniler, siyasi-askeri faaliyetleri yüzünden göç ettirilmişlerdir. Başka bir ifadeyle, Ermeniler sırf Ermeni soyundan geldikleri için değil, savaş zamanında siyasi-askeri faaliyetlere girerek Osmanlı Devletine karşı mücadele ettikleri için göç ettirilmişlerdir. Bu sebeple Ermeniler, Soykırım Sözleşmesi’nin koruma altına aldığı dört gruptan hiçbirine karşılık gelmemektedir. Dolayısıyla Ermenilerin sözleşmede korunan gruplardan biri olarak değil bir “siyasi grup” olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu durum, soykırım niyetinin olmadığı dolayısıyla da 1915’te yaşananların “soykırım” olarak nitelendirilmeyeceğini kanıtlamaya yeterlidir. Detaylı bilgi için bakınız: Gündüz Aktan, Devletler Hukukuna Göre Ermeni Meselesi, Türkiye Günlüğü, Sayı 64, 2001.

olması nedeniyle ortadan kaldırılması niyetinin taşındığının kesin olarak ispatlanabilmesi gerekmektedir.⁶

Parlamentolarda alınan kararlar veya çıkarılan yasalardan hiçbirinin sözleşmedeki bu şartları sağlayamayacağı açıkça ortadadır. Nitekim Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac tarafından imzalanan ve “*Fransa, 1915 Ermeni Soykırımını açıkça tanır*” cümlesinden ibaret olan 2001 tarihli yasanın hiçbir yaptırım gücü yoktur. Ne var ki 22 Aralık’ta Ulusal Meclis’te kabul edilen 3842 sayılı yasa teklifi⁷, bazı davranışlara cezai yaptırım getiren bir metindir. İlerleyen sayfalarda, kabul edilen metnin geçirdiği yasama süreci incelenmektedir. Öncesinde ise 1997’den bu yana Fransa Ulusal Meclisi ve Senatosu’nda görüşülen yasa teklifleri hakkında kısa bilgiler sunulmaktadır.

2. Fransız Parlamentosu’nda Soykırım İddialarının Geçmişi

1973-1985 yılları arasında Avrupa’da birçok Türk vatandaşının katledilmesine sebep olan ASALA terörünün en çok eylem gerçekleştirdiği ülke Fransa’dır. Bu dönemde hayatını kaybeden 36 Türk vatandaşından 16’sı Fransa’da uğradıkları terör saldırısı yüzünden yaşamlarını yitirmiştir. Aynı dönemde terörist faaliyetler sebebiyle yaralanmaların yüzde 53’ü yine Fransa’da vuku bulmuştur.⁸ Ayrıca, Avrupa Parlamentosu’nda Ermeni soykırımı iddialarını içeren karar alınırken Fransız parlamenterlerin bu konuda aktif bir şekilde çalıştığı da bilinmektedir.⁹ Bunlarla birlikte, Fransız Parlamentosu, soykırım iddialarının en çok gündeme geldiği ulusal parlamentolardan biri olmuştur.

⁶ Pulat Tacar, “Soykırım İddiaları Nedeniyle Oluşan Uyuşmazlığın Çözüm Yolları Konusunda Düşünceler”, Akademik Bakış, Cilt 1, Sayı 1, Kış 2007, s. 128-130.

⁷ “Proposition de loi portant transposition du droit communautaire sur la lutte contre le racisme et réprimant la contestation de l’existence du génocide arménien (N° 3842)”, Assemblée Nationale, 18 Ekim 2011, <http://www.assemblee-nationale.fr/13/propositions/pion3842.asp>.

⁸ Sedat Laçiner, Ermeni Sorunu, Diaspora ve Türk Dış Politikası, Ankara, USAK Yayınları, 2008, s. 262.

⁹ A.k., s. 260-278.

Kasım 1995'te Fransa ile Ermenistan arasında karşılıklı yatırımların teşvikine yönelik imzalanan bir ikili antlaşmanın onaylanmasına ilişkin yasa tasarısı görüşülürken de "soykırım" iddiaları gündeme gelmiştir. Yasa tasarısı hakkında hazırlanan 9 Kasım 1996 tarihli raporda, "Türkiye'nin 1914-1915'te Ermenilere soykırım yaptığı ve bir milyondan fazla Ermeni'nin ölümüne yüz binlercesinin de ABD ile Avrupa ülkelerine göçüne sebep olduğu, Sevres Antlaşması'nda bağımsız bir Ermenistan'ın kabul edildiği ancak bunun Lozan Antlaşması sebebiyle hayata geçirilemediği, Dağlık-Karabağ sorunundan sonra Türkiye'nin Ermenistan'a abluka uyguladığı ve iki ülke arasında normalleşmenin gerektiği" gibi hususlar kayda geçirilmiştir.¹⁰

Birçok ülke ve Avrupa Parlamentosu'nda Ermeni iddialarını benimseyen karar veya yasaların ardından Fransız Parlamentosu da bu konuda yasama girişimlerine başlamıştır. Fransız Parlamentosu, çeşitli vesilelerle soykırım iddialarına ilişkin tartışmalara sahne olmuştur. Ermeni "soykırımının" yanı sıra 1975-1979 arasında Kamboçya'da yaşanan katliamların ve 1932-1933'te Ukrayna'da gerçekleşen "soykırımın" da tanınmasına dair yasa teklifleri 2001 yılında Fransız Parlamentosu'nun gündeme gelmiş ancak her iki teklif de yasalaşamayıp hükümsüz (kadük) kalmıştır.

Fransa'da Ermeni "soykırımının" tanınmasına yönelik yasama faaliyetlerinden ilki 1997'de gerçekleşmiştir. Senatör *Michel Duffour* tarafından 28 Kasım 1997'de Senato'ya sunulan 131 sayılı yasa teklifi, 1915-1922 yılları arasında Osmanlı Türkiyesi'nde Ermenilere soykırım yapıldığından, 1987'de Avrupa Parlamentosu'nun aldığı karara atıfla soykırımın tanınmasının Türkiye'nin AB'ye üyeliği için bir önşart olduğundan ve Fransa'nın soykırımı tanımmasının zamanının geldiğinden söz etmektedir. İki maddeden oluşan yasa teklifinin ilk maddesinde "*Fransa 1915-1922 arasında Ermenilerin maruz kaldığı soykırımı tanır ve kınar*" ifadesi ve Fransız hükümetinin, bu olayın her yıl anılması ve uluslararası alanda tanınması için çalışacağını temin edeceği hük-

¹⁰ "Rapport N° 18: Projet de loi autorisant l'approbation d'un accord entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement de la République d'Arménie sur l'encouragement et la protection réciproques des investissements", Senat, 9 Kasım 1996, <http://www.senat.fr/rap/196-018/196-0180.html#toc0>.

mü yer almaktadır. İkinci madde ise, 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasası'na bir fıkra ekleyerek soykırımı tanımayanların cezalandırılmasını öngörmektedir.¹¹

Bu kapsamda ikinci yasama girişimi Ulusal Meclis tarafından 29 Mayıs 1998'de kabul edilen yasa teklifidir. Bu yasa teklifinin, soykırım iddialarının uluslararası alanda tanınmasını Ermenistan dış politikasının öncelikli maddelerinden biri olarak gören Robert Koçaryan'ın Devlet Başkanlığı koltuğuna oturmasından hemen sonra gerçekleşmiş olması dikkat çekicidir. Nitekim Ermenistan'da yaşanan lider değişiminin Fransa'da Ermeni diasporasını hareketlendiren önemli bir etken olduğu belirtilmektedir.¹²

Didier Migaud tarafından hazırlanıp 13 Mayıs 1998'de Ulusal Meclis'e sunulan ve 66 milletvekilinin imzasını taşıyan 895 sayılı "1915 Ermeni Soykırımının Tanınmasına İlişkin Yasa" başlıklı teklif,¹³ aynı tarihte Meclis Başkanlığı'ndan Dışişleri Komisyonu'na havale edilmiştir. Komisyon tarafından raportör olarak atanan *René Rouquet*, teklif hakkındaki raporunu 26 Mayıs'ta tamamlamıştır. Raporda soykırımın açıkça tanınması gerektiği, bunun Türkiye karşıtı bir tavır olmadığı, Fransa'nın savunduğu insan haklarının ve evrensel değerlerin korunması ve daha başka soykırımların yaşanmaması adına Fransa'nın bu yönde bir adım atması gerektiği yazmaktadır.¹⁴ 29 Mayıs'ta yapılan Genel Kurul görüşmesinde oylanan yasa teklifi, sadece 29 milletvekilinin katıldığı oturumda herhangi bir değişikliğe uğramadan oybirliğiyle kabul edilmiştir.¹⁵ Tek bir maddeden oluşan teklif, "Fransa, 1915 Ermeni soykırımını açıkça tanı" ifadesinden ibarettir. Kabul edilen bu metin, 2 Haziran 1998'de

¹¹ "Proposition de loi tendant à reconnaître le génocide du peuple arménien et à protéger les génocides contre leurs contestations (N° 131)", Senat, 28 Kasım 1997, <http://www.senat.fr/leg/pp197-131.html>.

¹² Sedat Laçiner, a.g.e., s. 299.

¹³ "Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien (N° 895)", Assemblée Nationale, 13 Mayıs 1998, <http://www.assemblee-nationale.fr/11/pdf/ta/ta0140.pdf>.

¹⁴ "Commission Des Affaires Étrangères Compte Rendu N° 36, 26 mai 1998", Assemblée Nationale, (Fransız Ulusal Meclisi Tutanakları, Dışişleri Komisyonu 26 Mayıs 1998 tarihli oturumu), <http://www.assemblee-nationale.fr/11/cr-cafe/98-99/c9798036.asp>.

¹⁵ "Olmadı Mösyö Olmadı", Milliyet, 30 Mayıs 1998, s. 21.

Senato Başkanlığı'na iletilmiş; Başkanlık tarafından ise Dışişleri, Savunma ve Silahlı Kuvvetler Komisyonu'na sevk edilmiştir. Senato'da görüşülüp kabul edilmeyen teklif yasalaşamamış ve kadük olmuştur.

Mayıs 1998'de sonuca varamayan yasa teklifi, Senatör *Robert Bret* tarafından 23 Şubat 1999'da tekrar, Senato'ya 238 sayılı yasa teklifi¹⁶ olarak sunulmuştur. 21 Mart 2000'de, teklifi hazırlayan 51 senatör, bir önceki ile aynı başlık ve içeriğe sahip olan bu teklifin ivedilikle görüşülmesi (*discussion immédiate*) talebinde bulunmuş, Başkan bu talepte bulunanlardan bazı senatörlere Genel Kurul'da söz vermiş ve ardından oylamaya geçilmiştir. 302 geçerli oydan 130'u ivedilikle görüşülmesini kabul etmişse de 172 senatör görüşülmemesi yönünde oy kullandığı için teklif görüşülmeden kadük olmuştur.¹⁷ 3 Şubat 2000'de *Michel Mercier*'in hazırladığı 206 sayılı teklif¹⁸ ile *Adrien Gouteyron* tarafından 26 Ekim 2000'de Senato'ya sunulan 55 sayılı yasa teklifi¹⁹ de öncekiler gibi kadük olmuştur.

Bir kez daha nihayete eremeyen yasama girişimi 2000'de tekrar gündeme getirilmiştir. Öncekinde olduğu gibi "1915 Ermeni Soykırımının Tanınması" başlığını taşıyan yasa teklifi bu sefer de ilk önce Senato'da ele alınmıştır. *Jacques Pelletier* tarafından hazırlanan 60 sayılı yasa teklifi 27 Ekim 2000'de Senato Başkanlığı'na sunulmuş²⁰ ve ardından Dışişleri Komisyonu'na havale edilmiştir. Teklif, 7 Kasım 2000'de Senato'da kabul edilmiştir. 8 Kasım'da Ulusal Meclis'e havale edilen teklif hakkında Dışişleri Komisyonu tarafından hazırlanan rapor 10 Ocak 2001'de tamamlanmıştır. 18 Ocak'ta Meclis Genel

¹⁶ "Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien (N° 238)", Senat, 23 Şubat 1999 <http://www.senat.fr/leg/pp198-238.html>.

¹⁷ "Comptes rendus des débats, Séance du 21 mars 2000", Senat, (Fransız Senatosu Genel Kurul tutanakları, 21 Mart 2000 oturumu), [http://www.senat.fr/seances/s200003/s20000321039.html](http://www.senat.fr/seances/s200003/s20000321/sc20000321039.html).

¹⁸ "Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915 (N° 206)", Senat, 3 Şubat 2000, <http://www.senat.fr/leg/pp199-206.html>.

¹⁹ "Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915 (N° 55)", Senat, 26 Ekim 2000, <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/pp100-055.html>.

²⁰ "Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien (N° 60)", Senat, 27 Ekim 2000, <http://www.senat.fr/leg/pp100-060.html>.

Kurulu'nda 51 milletvekilinin katılımıyla yapılan görüşmede hiçbir milletvekili teklif aleyhinde söz almamış ve teklif oybirliği ile kabul edilmiştir.²¹ Senato ve Meclis'te aynen kabul edilen metinler, imzalanması için Cumhurbaşkanlığı'na iletilmiştir. Jacques Chirac tarafından 29 Ocak 2001 tarihinde imzalanan teklif, 30 Ocak 2001 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanmasıyla yasa olarak yürürlüğe girmiştir.

Tek bir maddeden oluşan ve "1915 Ermeni soykırımına ilişkin 2001-70 sayılı ve 29 Ocak 2001 tarihli yasa" olarak mevzuatta yerini alan anma yasası²², "*Fransa, 1915 Ermeni soykırımını açıkça tanır*" hükmünden oluşmaktadır.²³ Sözkonusu yasa, daha önceki tekliflerin bazılarında ve kendisinden sonra gündeme gelecek tekliflerden farklı olarak soykırımın inkârına ilişkin bir ceza öngörmemekte, sadece bir irade beyanında bulunmaktadır; dolayısıyla bir yaptırım gücüne sahip değildir. Ancak bu tarihten sonra gündeme gelen yasa tekliflerinin içerik açısından farklılaşarak, Fransa tarafından bir yasayla resmen tanınmış "Ermeni soykırımının" inkârı, savunulması veya önemsizleştirilmesini gibi eylemleri suç kapsamına almaya çalıştığı görülmektedir.

²¹ "Fransa 'Sözde Soykırımı' Tanıdı", Hürriyet, 19 Ocak 2001.

²² Fransız mevzuatında bundan başka üç anma yasası daha bulunmaktadır; bunlar: 13 Temmuz 1990'da kabul edilen kısaca "Gayssot Yasası" olarak bilinen "Tüm Irkçı, Antisemitist ve Yabancı Düşmanlığı Eylemlerinin Önlenmesine İlişkin Yasa"; 21 Mayıs 2001 tarihli "Köle Ticaretinin İnsanlığa Karşı Suç Sayılmasına İlişkin Yasa" ve son olarak, 23 Şubat 2005 tarihli "Ülkesine İade Edilen Fransız Vatandaşlar İçin Ulusal Tanıma Yasası"dr. Özellikle kabul edilen son anma yasasının yarattığı tartışmalar üzerine, Meclis İçtüzüğü'nün 145. Maddesi uyarınca 25 Mart 2008'de bir özel komisyon kurulmuştur. Meclis Başkanı Bernard Accoyer'in başkanlığını yaptığı komisyon 18 Kasım 2008'de 480 sayfalık bir rapor sunmuştur. Rapor, mevcut anma yasalarını benimserken, Ermeni "soykırımının" cezalandırılması gibi yasaların parlamentoların işi olmadığı, bu konunun tarihçilere bırakılması gerektiği, bu içerikteki yasaların hukuki, bilimsel ve dış politikaya ilişkin sorunlar yaratacağı, geçmişte yaşananlar için yasa yerine kararların alınmasının daha doğru olacağı görüşlerini içermektedir. Detaylı bilgi için bakınız: "Rapport d'Information sur les questions mémorielles", Assemblée Nationale, 18 Kasım 2008, http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/mi_questions_memorielles.asp.

²³ "Loi N° 2001-70 du 29 janvier 2001 relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915", Legifrance, <http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000403928>.

2001 yılında kabul edilen yasadan sonra Fransız Ermenileri “soykırımı” reddedenlerin cezalandırılmasını istemeye başlamışlardır. Bu çerçevede hazırlanan tekliflerden bazıları, hakkında hiçbir adım atılmamıştır.²⁴ Bazı teklifler ise süreç işlemiş ve yasalaşma noktasına yaklaşmıştır. Bu kapsamda değerlendirilmesi gereken örneklerden ilki, *Didier Migaud* tarafından hazırlanıp 12 Nisan 2006’da Ulusal Meclis’e sunulan “1915 Ermeni Soykırımının İnkârının Cezalandırılması” başlığını taşıyan 3030 sayılı yasa teklifidir. Teklif, Yasalar Komisyonu’na havale edilmiş ancak gündeme alınmamıştır. Bunun üzerine *Migaud*’a içerdiği sahipsiz bir yasa teklifi daha hazırlayıp Ulusal Meclis’e sunmuştur.²⁵ Basın Özgürlüğü Yasası’nda değişiklik yapmak suretiyle soykırımın inkârını cezalandırmayı öngören yasa teklifi için komisyon tarafından 26 Nisan’da bir raportör atanmıştır. *Christophe Masse* tarafından hazırlanan ve 2001’de kabul edilen yasanın çerçevesinin yetersiz olduğunu ifade eden rapor²⁶ 10 Mayıs’ta komisyonda kabul edilmiştir. 12 Kasım’da Meclis Genel Kurulu’nda görüşülen metin, 19’a karşı 106 oyla kabul edilmiş²⁷ ve aynı tarihte Senato’ya gönderilmiştir.²⁸ Senato henüz bu yasa teklifini görüşmemiştir. (Ulusal basınımızda, bu teklifin senato gündemine alınmasını Nicholas Sarkozy’nin engellediğine dair haberler yer almıştır)

²⁴ Ekim 2002 tarihli 300 sayılı yasa teklifi, Ocak 2004 tarihli 1359 sayılı teklif, Haziran 2004 tarihli ve 1643 sayılı teklif, Mart 2005 tarih ve 2135 sayılı teklif, Nisan 2006 tarihli 3053 ile 3054 sayılı teklifler, Ulusal Meclis’e sunulmalarının ardından hiçbir aşama kaydedememiştir.

²⁵ “Proposition de loi complétant la loi n° 2001-70 du 29 janvier 2001 relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915 (N° 3030)”, Assemblée Nationale, 12 Nisan 2006, <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/propositions/pion3030.pdf>.

²⁶ “Rapport N° 3074: Proposition de loi complétant la loi n° 2001-70 du 29 janvier 2001 relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915”, Assemblée Nationale, 10 Mayıs 2006, <http://www.assemblee-nationale.fr/12/rapports/r3074.asp> Rapor, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi, Uruguay, Arjantin, Lübnan, Yunanistan, Rusya Federasyonu, ABD, Kanada gibi ülkeler tarafından Ermeni soykırımının tanındığını, dolayısıyla Fransa’nın soykırımı tanımamasının aykırı bir durum olmadığını belirtmektedir.

²⁷ “Scrutin N° 1021, Séance du 12 octobre 2006”, Assemblée Nationale, (12 Ekim 2006 tarihli oturumda gerçekleşen 1021 sayılı oylamanın tutanağı), <http://www.assemblee-nationale.fr/12/scrutins/1021.asp>.

²⁸ “Les étapes de la discussion”, Senat, <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/ppl06-020.html#timeline-4>.

Soykırım inkârının cezalandırılmasına ilişkin yasa tekliflerinden bir diğeri de 19 Eylül 2005'te yine *Robert Bret* tarafından Senato'ya sunulan 507 sayılı tekliftir. “*İnsanlığa karşı işlenmiş suçların kamuya açık alanda inkârının cezalandırılması*” başlığını taşıyan iki maddeli yasa teklifinin ikinci maddesi, 2001’de kabul edilen tanıma yasasına bir madde ekleyerek Ermeni soykırımını inkâr edenlerin cezalandırılmasını öngörmüştür. Bret, yasanın gerekçesinde, Ermeni soykırımının inkârını suç kapsamına alınmamış olmasının yasal bir boşluk olarak değerlendirmiş ve bu yasanın bu boşluğu kapatarak daha adil bir düzenleme getireceği savunmuştur.²⁹Bu yasa teklifi hakkında hiçbir işlem yapılmamış ve teklif hükümsüz kalmıştır.

Ermeni soykırımının inkârının cezalandırılmasını öngören yasa tekliflerinden bir diğeri de 5 Temmuz 2010 tarihinde *Serge Lagache* tarafından sunulmuştur.³⁰ Ermeni soykırımının inkârını cezalandırmayı öngören 607 sayılı yasa teklifinin raporunu hazırlamak üzere 30 Mart 2011’de Yasalar Komisyonu üyesi *Jean-Jacques Hyest*³¹ görevlendirilmiştir. Senatör Hyest tarafından konu hakkında kaleme alınan 13 Nisan 2011 tarih ve 429 sayılı raporda,³² Fransa’nın 29 Ocak 2001 tarihinde “Ermeni soykırımını” resmen tanıdığı, ancak “soykırımın inkârını cezalandırmaya” yönelik yeni bir yasanın bazı sorunları da beraberinde getireceği görüşü belirtilmiştir. Rapor, Fransız yargısı veya bir uluslararası mahkeme kararı ile tespit edilmemiş olmasına rağmen 1915’te yaşananların “soykırım” olarak değerlendirilebileceğini savunmakla beraber; inkârının cezalandırılmasının Anayasa’da yer alan “suçun ve cezanın yasallığı” ve “düşünce ve ifade özgürlüğü” ilkeleriyle çatışma riski taşıdığı; bu yönünde bir yasanın Anayasa ile çelişeceği ve dolayısıyla kabul edilemezlik ilkesi

²⁹ “Proposition de loi relative à l’incrimination pénale de la contestation publique des crimes contre l’humanité (N° 507)”, Senat, 19 Eylül 2005, <http://www.senat.fr/leg/pp104-507.html>.

³⁰ “Proposition de loi tendant à réprimer la contestation de l’existence du génocide arménien (N° 607)”, Senat, 5 Temmuz 2010, <http://www.senat.fr/leg/pp109-607.html>.

³¹ UMP’li Senatör Jean-Jacques Hyest, 25 Eylül 2011’de yapılan seçimlerde tekrar seçilmiştir ve halen Anayasa Komisyonu üyesidir.

³² “Rapport N° 429: Proposition de loi tendant à réprimer la contestation de l’existence du génocide arménien”, Senat, 13 Nisan 2011, <http://www.senat.fr/rap/110-429/110-4291.pdf>.

(*exception d'irrecevabilité*) gereğince yasa teklifinin gündeme alınmamasını önermiştir.³³ Rapor, komisyon tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Komisyon raporunun ardından raportör Hyst'in hazırladığı "teklifin Senato'da reddedilmesi" yönündeki önergesi (*motion d'irrecevabilité*) 4 Mayıs 2011 tarihinde Senato Genel Kurulu'nda oylamaya sunulmuştur. Oylama sonucunda, raporda yer alan görüş doğrultusunda, 196 Evet, 76 hayır, 20 çekimser oy çıkmış; böylece yasa teklifi Senato Genel Kurulu'nda müzakere edilmeden reddedilmiştir.³⁴ Teklifin reddedilmesinin başlıca nedeninin Türkiye'nin itirazları değil; tarihi olaylar hakkında yasa yoluyla hüküm vermenin ve kişileri cezalandırmanın, başta ünlü tarihçiler olmak üzere, Fransa'da aydın kesimler tarafından uygun karşılanmaması olduğu düşünülmektedir.³⁵

Bu teklif henüz Senato'da reddedilmemişken *Guy Fischer* tarafından bir teklif daha Senato Başkanlığı'na sunulmuştur. 420 sayılı ve "kamuya açık alanda Ermeni soykırımının inkârının cezalandırılmasına" ilişkin yasa teklifi,³⁶ 8 Nisan 2011'de Senato'ya iletilmiştir. Bu teklif hakkında henüz herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Her ne kadar, Yasalar Komisyonu oybirliği ile "soykırımın" inkârının cezalandırılmasına ilişkin bir yasanın Anayasa'ya aykırı olduğuna işaret etmiş ve bu görüş doğrultusunda, Senato çoğunluk kararıyla 4 Mayıs 2011'de 607 sayılı teklifi reddetmişse de bu içerikteki yasa tekliflerinin sonu gelmemiştir. Bu kapsamda bahsedilmesi gereken son teklif, Senatör *Philippe Kattenbach* tarafından 21 Kasım 2011'de Senato'ya sunulan 121 sayılı tekliftir.³⁷ Bu tek-

³³ "İnkâr Tasarısına Fransa'dan İlk Ret", Ntvmsnbc, 4 Mayıs 2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25204016>.

³⁴ "Scrutin N° 200, séance du 4 mai 2011", Senat, (Senato Tutanakları, 4 Mayıs 2011 tarih ve 200 sayılı oylamanın sonucu), <http://www.senat.fr/scrutin-public/2010/scr2010-200.html>.

³⁵ Ömer E. Lütem, "Fransa-Türkiye: Sürekli Bunalım," Avrasya İncelemeleri Merkezi, 20 Aralık 2011, <http://www.avim.org.tr/degerlendirmetekli.php?makaleid=5258>.

³⁶ "Proposition de loi relative à l'incrimination pénale de la contestation publique du génocide arménien (N° 420)", Senat, 8 Nisan 2011, <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/ppl10-420.html>.

³⁷ "Proposition de loi tendant à réprimer la contestation de l'existence du génocide arménien (N° 121)", Senat, 21 Kasım 2011, <http://www.senat.fr/leg/ppl11-121.html>.

lif hakkında herhangi bir işlem henüz yapılmamıştır. Ulusal Meclis'e sunulan ve 22 Aralık'ta kabul edilerek Senato'ya gönderilen 3842 sayılı teklif ise daha detaylı bir şekilde ilerleyen sayfalarda incelenmektedir.

3. Yasayla Tanınmış Soykırımların İnkârını Cezalandırmaya Yönelik Yasa Teklifi

Ermeni nüfusunun yoğun olarak yaşadığı Bouches-du-Rhone şehrinin Ulusal Meclis'teki temsilcisi olan *Valérie Boyer* tarafından hazırlanıp 18 Ekim 2011'de Meclis Başkanlığına sunulan 3842 sayılı ve "*İrkçılıkla Mücadeleye İlişkin Topluluk Hukukunun (iç hukuka) Aktarılması ve Ermeni Soykırımının İnkârının Cezalandırılması*" başlıklı yasa teklifi (*proposition de loi*)³⁸ aşağıdaki gibidir:

MADDE 1: 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 24. maddesinin birinci bendi alttaki beş yeni bentle değiştirilmiştir:

24'üncü maddenin altıncı bendi doğrultusunda, soykırım suçu, insanlığa karşı suç ve savaş suçunu savunan, inkâr eden veya kamusal alanda önemsizleştirmeye çalışanlar alttaki tanımlamalara dayalı olarak cezalandırılacaktır:

- 1) Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni oluşturan Roma Statüsü'nün 6'ncı, 7'nci, 8'inci maddesi
- 2) Ceza yasasının 211-1 ve 212-1 maddesi
- 3) 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Antlaşmasına ekli Uluslararası Askeri Mahkeme Statüsü'nün 6'ncı maddesi

³⁸ Sözkonusu yasama girişimi daha öncekiler gibi bir yasa *teklifi* ile yapılmıştır. Kamuoyunda genellikle "soykırım tasarısı" olarak ifade ediliyor olsa da yasa taslağı, milletvekilleri tarafından hazırlanmış olması sebebiyle "tasarı" değil "teklif" olarak adlandırılmalıdır. Fransız karar alma sürecinde, Türkiye'de de olduğu gibi, hükümet kaynaklı yasa taslakları *tasarı (projet de loi)*, milletvekili veya senatör kaynaklı taslaklar ise *teklif (proposition de loi)* olarak adlandırılmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu yasa taslağını hükümetin değil bir milletvekilinin hazırladığı vurgulanmalıdır. Bu sebeple, sözkonusu yasama faaliyeti bu çalışmada "yasa teklifi" olarak anılmaktadır.

Fransa tarafından imzalanmış ve onaylanmış veya uluslararası ya da bölgesel kurumların nitelikli kararlarıyla taraf olunmuş uluslararası bir sözleşme, Fransız yargısı tarafından bu şekilde nitelendirilmiş ve yasayla tanınmışsa, Fransa’da yürürlüğe girer.

MADDE 2: 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 48-2 maddesi şu şekilde değiştirilmiştir:

- 1) “Sürgün” kelimesinden sonra “ya da herhangi diğer soykırım, savaş suçu, insanlık suçu ve düşmanla işbirliği suçu mağdurları” eklenmiştir.
- 2) “Savunma” kelimesinden sonra “soykırımlar” kelimesi eklenmiştir.

Bu yasa teklifinin gerekçesi, “*ırkçılık ve yabancı düşmanlığının belirli şekilleri ve ifadelerine karşı ceza hukuku yoluyla mücadele*” hakkındaki 2008/913/JHA sayılı ve 28 Kasım 2008 tarihli AB Konseyi Çerçeve Kararı’nda tanımlanan yükümlülüklerle uyum sağlamak olarak ifade edilmiştir. Söz konusu Çerçeve Karar’la Avrupa Birliği; yabancı düşmanlığı, ırkçılık, soykırım inkârcılığı konusunda bütün üye ülkelerin yasa çıkarmaları ve bu suçları işleyenlerin cezalandırılmasını öngörmüştür.³⁹

Çerçeve Karar, Avrupa Birliği Adalet ve İçişleri Konseyi’nin 19 Nisan 2007’de kabul ettiği *Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığıyla Mücadele Konusunda Çerçeve Karar*’a istinaden alınmıştır. Üye devletlerin ırkçılıkla mücadeleyi ve Yahudi soykırımının inkârının cezalandırılmasını kapsayan düzenlemeler çıkarmasını şart koşan bu Karar, 2001 yılından beri müzakere konusu olmuş ve 2007 yılında Almanya’nın AB Başkanlığı döneminde kabul edilmiş; 13. maddesi uyarınca da yayımlandığı tarih olan 6 Aralık 2008’de yürürlüğe girmiştir.

Çerçeve Karar’da ırkçı veya yabancı düşmanlığı içeren söylemler, soykı-

³⁹ “Council Framework Decision on Combating Certain Forms and Expressions of Racism and Xenophobia by Means of Criminal Law”, 2008/913/JHA, 28 Kasım 2008, Official Journal of the European Union, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:328:0055:0058:EN:PDF>.

rım, insanlığa karşı işlenen suçlar ile savaş suçlarının inkârı, savunulması veya önemsizleştirilmesinin bir ila üç yıl arasında değişen hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmektedir. Söz konusu Çerçeve Karar'da; soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar ve savaş suçlarıyla ilgili olarak belirli bir tanım yapılmamakla birlikte; madde 1(c)'de Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü ve Madde 1(d)'de 1945 Nuremberg Uluslararası Askerî Mahkemesi'ne atf yapılmaktadır. Kararın 1. maddesinin 4. fıkrasında, bir olayın; soykırım, insanlığa karşı suç veya savaş suçu olup olmadığına yönelik kararın belirlenmesi ulusal ve/veya uluslararası mahkemelere bırakılmaktadır.⁴⁰ Dolayısıyla, mahkeme tarafından bir olayın soykırım, insanlığa karşı suç veya savaş suçu olduğu hükme bağlanmamışsa, bu olayın inkârı, savunulması veya önemsizleştirilmesi Çerçeve Karar uyarınca ceza gerektiren bir davranış olarak kabul edilmemektedir.

Ermeni iddialarının hiçbir ulusal veya uluslararası mahkeme tarafından “soykırım” olarak tescil edilmediği dikkate alınırca, 1915 Olayları'nın Çerçeve Karar'ın cezalandırılmasını öngördüğü fiillerden biri olamayacağı ortaya çıkmaktadır. Dahası, Fransa sözkonusu Çerçeve Kararı, 1. maddenin 4. fıkrası uyarınca bir açıklama yaparak kabul etmiştir. Bu açıklamada, “*Fransa, 1. maddenin (c) ve/veya (d) fıkralarında atf yapılan suçların inkârı ve önemsizleştirilmesini, ancak bu suçların varlığı bir uluslararası mahkeme tarafından tespit edilmişse cezalandıracaktır*” ifadesi yer almaktadır.⁴¹ Dolayısıyla, Fransa'nın bu Çerçeve Karar'a istinaden çıkaracağı bir yasayla “Ermeni soykırımının” inkârı, savunulması veya önemsizleştirilmesini cezalandırması, Çerçeve Karar'ı imzalarken yaptığı açıklama ile açıkça çelişmektedir.

Fransız Ulusal Meclisi'nde 1915 Olayları'nın, Yahudi Soykırımı benzeri uluslararası mahkeme tarafından kabul edilmiş bir soykırım olduğu gibi yanlış ve gerçekleri saptıran bir şekilde, bu Çerçeve Karar'a dayandırılarak ele alınmış olması, yasa teklifinin sağlam bir temeli olmadığını göstermektedir.

⁴⁰ Yıldız D. Bozkuş, “İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığıyla Mücadele Çerçeve Kararı”, Hürriyet, 10 Nisan 2007, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/6371865.asp?gid=200>.

⁴¹ “Statements to be entered in the minutes of the Council”, Council of The European Union, 26 Kasım 2008, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st16/st16351-re01.en08.pdf>.

Bu sebeple girişimin, 1915 Olaylarını Yahudi Soykırımı kategorisine sokmak amacıyla yapıldığı düşünülmektedir.⁴² Nitekim, Komisyon'un teklif hakkında hazırladığı raporda, altı kez Gayssot Yasası'na atıf yapıldığı görülmektedir. Gayssot Yasası, Yahudi soykırımının inkârının 1 yıl hapis ve/veya 45 bin Avro para cezasıyla cezalandırılmasını öngörmektedir.⁴³

Her ne kadar kabul edilen yasa teklifi Çerçeve Karar'a atıfla hazırlanmış olsa da Fransız yasalarıyla çeliştiği yorumları da yapılmıştır. Örneğin, eski Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış, kabul edilen yasa teklifinin uygulanamayacağını ileri sürmüştür. Yakış'a göre, "*(Fransa) Avrupa Birliği'nin kabul ettiği Çerçeve Karar'a da atıfta bulunmak suretiyle kendi içinde çelişkiye düşmüştür. Çünkü Fransa, Çerçeve Karar'ı kabul ederken bir soykırımın inkârını cezalandırabilmek için onun uluslararası bir mahkeme tarafından soykırım olarak tanınması gerektiği şartını ileri sürmüştür. Dolayısıyla eğer bu yasa geçerli olursa Fransa'da iki ayrı yasa arasında boşluk doğacaktır. Eğer Fransa'nın Avrupa Birliği'ne karşı yüklediği taahhüt geçerli olacaksa şimdiki yasa çıksa dahi sözde Ermeni soykırımını inkâr cezalandırılmayacaktır.*"⁴⁴Yakış'ın bu düşüncesinin temel dayanağının 1915 Olaylarının soykırım

⁴² Burcu Gültekin Punsman, "Fransa'nın Yasa Tasarısı Nefret Söylemini Engellemeyi mi Amaçlamakta?" TEPAV Değerlendirme Notu, Aralık 2011, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1324560484-3.Fransa_nin_Yasa_Tasarisi_Nefret_Soylemi_ni_Engellemeyi_mi_Amaclamakta.pdf.

⁴³ Gayssot Yasası gereğince cezalandırılan isimlerden biri Fransız akademisyen *Robert Faurisson*'dur. Faurisson, Yahudi soykırımının gerçekte olup olmadığı hususunda şüphelerinin olduğu ve gaz odalarının aslında olmadığı gibi düşüncelerini çeşitli vesilelerle gazete, televizyon ve konferanslar yoluyla ifade etmiş; Gayssot Yasası'nın kabul edilmesinin ardından da bu düşünceleri yüzünden yargılanıp mahkûm edilmiştir. Lyon Üniversitesindeki profesörlük görevinden alınmasına sebep olan düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi gerektiğini savunan Faurisson, Gayssot Yasası'nda belirtilen suçu işlemekten beş kez mahkûm edilmiştir. Örneğin, 2006'da aldığı mahkûmiyetinin gerekçesi, bir İran televizyon kanalına verdiği mülakatta, Almanların Yahudileri gaz odalarında öldürdüğü yönündeki iddiaların gerçek dışı olduğunu belirterek bu iddiaların Almanlardan tazminat almak için uydurulmuş şeyler olduğunu söylemiş olmasıdır.

⁴⁴ "Fransa Bu Yasayı Uygulayamaz", Ntvmsnbc, 22 Aralık 2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25308142>.

olduğuna ilişkin herhangi bir mahkeme kararının bulunmaması olduğu açıktır. Çerçeve Karar'ın böyle bir kararı gerekli görmesi, BM Soykırım Sözleşmesi'nin soykırım kararının ancak yetkili bir mahkeme tarafından alınabileceğine dair bir hüküm içerdiği dikkate alınır, makul bir düzenleme olarak kabul edilmek durumundadır.

3.1. Ulusal Meclis'te Yaşanan Komisyon Süreci

3842 sayılı yasa teklifine ilişkin olarak Yasalar Komisyonu adına sözkonusu teklifi hazırlayan Valérie Boyer tarafından kaleme alınan komisyon raporu 7 Aralık 2011 tarihinde tamamlanarak Meclis Başkanlığı'na iletilmiştir. 39 sayfadan oluşan 4035 sayılı rapor, Fransız iç hukukunun, AB mevzuatıyla uyumlulaştırılması amacıyla, soykırım ve insanlığa karşı suçlarla mücadele adına bu suçların inkârı, savunulması ve önemsizleştirilmesi gibi davranışların cezai yaptırıma bağlanması gerektiğini vurgulamaktadır.⁴⁵

Komisyon raporu, üzerinde değişiklik önerilen basın özgürlüğüne ilişkin 1881 tarihli yasanın, atıf yapılan Roma Statüsü'nün ve Nuremberg Statüsü'nün ilgili maddelerini sıralamaktadır. 35 kez "Ermeni soykırımı" (*génocide arménien*) ifadesinin kullanıldığı raporda, 20. yüzyılın ilk soykırımı olarak tanımlanan "Ermeni soykırımı"na ilişkin olarak Ulusal Meclis'in 29 Mayıs 1998'de bir ilke kararı aldığı, 29 Ocak 2001'de çıkarılan anma yasasıyla da Fransa Cumhuriyeti'nin "Ermeni soykırımının" insanlığın ortak hafızasına yerleşmesini sağladığı ve daha da ileri gidilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda raporda, 12 Kasım 2006'da Ulusal Meclis'in Ermeni soykırımının inkârını cezalandırmayı öngören bir karar aldığı; ne var ki bu yöndeki başka bir yasa teklifinin (N° 607) Senato tarafından reddedildiği hatırlatılmaktadır.

22 Aralık 2011'de kabul edilen soykırım teklifine ilişkin Komisyon görüşmeleri esnasında teklifi kaleme alan Valérie Boyer, bazı redaksiyon düzeltme-

⁴⁵ "Rapport N° 4035: Proposition de loi portant transposition du droit communautaire sur la lutte contre le racisme et réprimant la contestation de l'existence du génocide arménien", Assemblée Nationale, 7 Aralık 2011, <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/rapports/r4035.pdf>.

leri yapılmasını teklif etmiş ve bu değişiklik önermeleri kabul edilmiştir. Esasa ilişkin önemli bir değişiklik ise Komisyon Başkanı UMP'li *Jean-Luc Warsmann* tarafından teklif edilen önergeyle gerçekleşmiştir. Warsmann'ın önergesiyle “*İrkçilikle Mücadeleye İlişkin Topluluk Hukukunun (iç hukuka) Aktarılması ve Ermeni Soykırımının İnkârının Cezalandırılması*” şeklinde kalemeye alınmış olan teklifin başlığı “*Yasayla Tanınmış Soykırımların İnkârının Cezalandırılması*” şeklinde değiştirilmiştir.⁴⁶ Kısacası bu değişiklikle, yasa teklifinin başlığından “Ermeni soykırımı” ifadesi çıkarılmıştır.

Komisyon Başkanı *Jean-Luc Warsmann* tarafından hazırlanan başka bir değişiklik önergesiyle yasa teklifinin birinci maddesinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikte, teklifin ilk maddesi, kabul edilen metindeki şeklini almıştır. Bu önergenin gerekçesinde “bu değişiklik, yasayla tanınmış olan soykırım suçlarının inkâr edilmesini önlemeyi amaçlanmaktadır” denmektedir.⁴⁷ Komisyon çalışmaları esnasında yapılan değişikliklerle “Ermeni soykırımı” ifadesinin metinden çıkartılmış olması, “Ermeni soykırımının” inkârının cezasız kalacağı anlamına gelmemektedir; zira 2001’de kabul edilen bir yasayla Ermeni soykırımı Fransız yasaları tarafından resmen tanınmıştır. Dolayısıyla, sözkonusu teklifin yasalaşması, Fransa tarafından “soykırım” olarak kabul edilen 1915 Olayları’nın “soykırım” olduğunu inkâr edenlerin cezalandırılması anlamına gelmektedir.

Komisyon sürecinde yapılan değişiklikte teklifin “Ermeni soykırımı” özelinde bir yasa olmaktan çıkartılıp Fransız yasalarınca tanınmış tüm soykırımların inkârını cezalandırmayı öngörmesi sonucunda, teklifin yürürlüğe girmesi, Fransa tarafından tanınan herhangi bir soykırımın inkâr edilmesini ceza kapsamına almıştır. Dolayısıyla Fransa, Darfur’da veya başka bir yerde yaşanan olayların soykırım olduğuna dair bir yasa kabul ederse, “Darfur’da soykırım yaşanmamıştır” söyleminin de bu yasa kapsamında cezalandırılacak bir suç olarak değerlendirilmesi gerekecektir.

⁴⁶ “Amendements déposés en commission”, Assemblée Nationale. http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/amendements_commissions/cloi/3842-01.pdf.

⁴⁷ A.k.

Bu haliyle teklifin Çerçeve Karar'dan uzaklaştırılmış olduğu söylenebilir. Çünkü, Fransa'nın kendi yasalarında tanınmış soykırımların inkârını cezalandırmak istemesi, kendisine Çerçeve Karar'da yer verilmeyen bir tercih hakkı tanımaktadır. Fransa, getirdiği bu sınırlandırmayla, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin bir olay hakkında alacağı soykırım kararının inkârının suç sayılması sorumluluğunu, o olay kendi yasalarınca soykırım olarak tanınmadığı gerekçesiyle görmezden gelme imkânına sahip olacaktır. Dolayısıyla, Fransa sadece kendisi tarafından soykırım olarak kabul edilen olayların inkâr edilmesini cezalandırma yoluna giderek seçici davranmaktadır. Halbuki, Çerçeve Karar'ı imzalarken yaptığı açıklamayla Fransa'nın, bir olayın soykırım olarak nitelendirilmesi için mahkeme kararı gerekliliğine vurgu yapmış olduğu hatırlanmalıdır.

3.2. Ulusal Meclis Genel Kurul Görüşmeleri

22 Aralık'ta⁴⁸ yaklaşık dört saat süren görüşmeler esnasında ilk olarak yasa teklifini kaleme alan Valérie Boyer konuşmuştur. Hazırladığı teklifin soykırım suçlarının her şekilde inkârının ve önemsizleştirilmesinin cezalandırılmasını öngördüğünü belirten Boyer, inkâr yasasının AB mevzuatından esinlendiğini dile getirmiştir. Türkiye'nin teklifin geçmemesine yönelik uyarılarını "tehditler" şeklinde değerlendiren Boyer, "*bu tür tepkiler, Fransa'nın egemenliğine saygı göstermeyen, Fransa'nın içişlerine karışan tepkilerdir.*" diye konuşmuştur. Fransa'nın bağımsız bir ülke olarak bu tehditleri hiçbir şekilde kabul edemeyeceğini dile getiren Boyer, hiçbir devletin tehdidi altında kalamayacaklarını ifade etmiştir.

Sarkozy'nin Ermenistan'ın Fransa'nın kardeş ülkesi olduğunu belirttiğini hatırlatan Boyer, "*Ülkemizde, Cumhuriyetimize sadık ve saygılı 600 bin Ermeni kökenli Fransız vatandaşı var. Bu vatandaşlarımız ülkelerinde büyük*

⁴⁸ 22 Aralık 2011 tarihi, Türkiye'nin Paris Büyükelçiliği Turizm Müşaviri Yılmaz Çolpan'ın Ermeni teröristlerce Paris'te şehit edilmesinin 32. yıldönümü olması sebebiyle sembolik bir anlam taşımaktadır. Ayrıca, Türkiye'yi NATO füze kalkını projesindeki rolü sebebiyle eleştiren İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad da bu tarihte Erivan'a resmî bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

bir huzur içinde yaşamak istiyorlar” demiştir. Son 10 yıl içinde ülkede sözde soykırımı inkâr eden olayların yaşandığını söyleyen Boyer, “Facebook, Twitter gibi sosyal medya organlarında, çoğu zaman Ermeni soykırım mağdurlarına ilişkin olarak olumsuz şeyler yazıldı. Bu davranışlar acılarına acı kattı...” diyerek sözlerine devam etmiştir. Soykırımın inkârını cezalandırmanın son derece normal olduğunu savunan Boyer, “Bazı kişiler, 1915 Olaylarını inkâr ederek, aslında zaten bugüne kadar suç işlemekteydiler. Bunlar şimdiye kadar cezasız kaldı. Bu yolda bir adım atalım diyorum” ifadelerini kullanmıştır.

1915’te tüm Ermeni nüfusunun üçte ikisi olan bir buçuk milyon Ermeni’nin katledildiğini belirten Boyer, Türkiye’nin yaptırım uyarılarına ilişkin olarak, 2001’deki tanıma yasasından sonraki sene içinde Fransa-Türkiye ticaret hacminin önemli oranda arttığını ve şimdi de aynı durumda olduğunu savunmuş, Fransız yatırımcılara zarar görmeyeceklerine dair teminat vermiştir. Türkiye’den gelen “tehditlerin” hiçbir zaman uygulanmayacağına inandığını da kaydeden Boyer, “Türk dostlarımı burada mantığa ve hoşgörüye davet ediyorum” diye konuşmuştur.⁴⁹

Valérie Boyer’in ardından hükümet adına parlamento ile ilişkilerden sorumlu Bakan *Patrick Ollier* söz almıştır. Bakan, konuşmasında yasa teklifine karşı çıkmamış ve oylama sonucunu milletvekillerini iradesine bırakmıştır. Fransız Bakan, bununla birlikte, üstü kapalı da olsa hükümetin yasa teklifini desteklediği mesajını vermiştir.⁵⁰ Konuşmasında, Türkiye ile Fransa arasındaki ilişkilere övgüler yağdıran Ollier, yasa teklifinin Türkiye’yi hedef almadığını belirtmiştir. Yahudi soykırımının inkârı cezalandırılırken “Ermeni soykırımının” cezalandırılmıyor olduğunu ve bu yasa teklifinin bunu değiştirmek için hazırlandığını belirten Bakan Ollier, halihazırda altı AB üyesi devletin

⁴⁹ “Assemblée nationale les comptes rendus de la session”, (Fransa Ulusal Meclisi Genel Kurul Tutanakları) Assemblée Nationale, 22 Aralık 2011, http://www.assemblee-nationale.fr/13/cr/2011-2012/20120094.asp# INTER_0.

⁵⁰ “Fransa Parlamentosu ‘Ermeni Teklifini’ Kabul Etti,” Habertürk, 22 Aralık 2011, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/699231-fransa-parlamentosu-ermeni-teklifini-kabul-etti-video>.

soykırımların inkârını cezalandıran hükümleri mevzuatına dâhil ettiğini dile getirmiştir. “Türkiye büyük bir devlet. Fransa, Türkiye ile ilişkilere büyük önem veriyor. Ekonomik, siyasi ve kültürel alanda önemli işbirliğimiz var. Afganistan, Suriye gibi konular ve G-20 ile NATO gibi uluslararası kuruluşlarda da önemli işbirliğimiz sürüyor” ifadesini kullanan Bakan, Türk dostlarının tepkisini kimsenin görmezden gelemeyeceğini de sözlerine eklemiştir.⁵¹

Türkiye-Fransa Parlamentolar Arası Dostluk Gurubu Başkanı *Michel Dieffenbacher* de genel görüşme esnasında söz alan vekillerden birisi olmuştur. Teklife “ret” oyu vereceğini açıklayan ve bunun gerekçelerini aktaran Dieffenbacher, teklifin yasalaşması halinde, bunun toplumsal barış üzerinde olumsuz etkileri olacağını ifade ederek farklı etnik kökenlerden grupların birbirine düşebileceğini belirtmiştir. UMP’li milletvekili, teklifin Türkiye ile Ermenistan arasındaki anlaşmazlığı çözmek yerine daha da içinden çıkılmaz bir hale getirme potansiyeli taşıdığını da savunmuştur.⁵²

Genel Kurul’da yapılan görüşmelerde toplam on değişiklik önergesi gündeme getirilmiştir. Bunlardan sadece *Valerie Boyer* tarafından hazırlanan önerge kabul görmüştür. Bunun yanı sıra, *Lionel Tardy*, *Yves Vandewalle* ve *Jean-Philippe Maurer* tarafından verilen iki ayrı değişiklik önergesinde birinci ve ikinci maddenin çıkarılmaları önerilmiş; ancak, bu önergeler reddedilmiştir. Yine bu üç milletvekili, teklifin ikinci maddesine “Ermeni soykırımını tanıyan 29 Ocak 2001 tarihli 2001-70 sayılı yasanın yürürlükten kaldırıldığına” dair bir hükmün eklenmesini önermişse de bu değişiklik önergesi de kabul edilmemiştir. Bahsi geçen milletvekilleri, tarihçi ve bilim adamlarının baskıdan uzak kalmalarını sağlama gerekçesiyle bu yasadan muaf tutulmaları yönünde bir önerge daha hazırlamışlardır; ancak, söz konusu önerge Genel Kurul öncesinde geri çekilmiştir.

Meclis üye tam sayısının (577) yaklaşık onda birinin katıldığı oylama sonucunda aşağıdaki metin oy çokluğu⁵³ ile kabul edilmiştir.

⁵¹ Fransa Ulusal Meclisi Tutanakları, 22 Aralık 2011.

⁵² A.k.

⁵³ Fransız Ulusal Meclisi’nde toplantı yeter sayısı kesin bir sayıya bağlanmamıştır. İçtüzüğün 61. maddesine göre eğer oturum başkanı, yoklama yapılmasını talep etmezse, toplantıda ka-

Proposition de loi visant à réprimer la contestation de l'existence des génocides reconnus par la loi	Yasayla Tanınmış Soykırımların İnkârının Cezalandırılmasına Dair Yasa Teklifi
<i>Article 1er</i>	<i>Madde 1</i>
<p>Le paragraphe 1er du chapitre IV de la loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse est complété par un article 24 <i>ter</i> ainsi rédigé:</p> <p><i>Art. 24 ter.</i>: Les peines prévues à l'article 24 <i>bis</i> sont applicables à ceux qui ont contesté ou minimisé de façon outrancière, par un des moyens énoncés à l'article 23, l'existence d'un ou plusieurs crimes de génocide défini à l'article 211-1 du code pénal et reconnus comme tels par la loi française.</p> <p>Le tribunal peut en outre ordonner l'affichage ou la diffusion de la décision prononcée, dans les conditions prévues à l'article 131-35 du code pénal.</p>	<p>Basın Özgürlüğüne ilişkin 29 Temmuz 1881 tarihli yasanın 4. bölümünün ilk paragrafı, 24b maddesiyle şu şekilde değiştirilmiştir:</p> <p><i>Madde 24b</i>: Madde 24a'da öngörülen cezalar, Ceza Yasasının 211-1 maddesinde ve Fransız yasalarında soykırım olarak tanımlanan suçun veya suçların varlığını 23'üncü maddede belirtilen yollarla inkâr eden veya aşırı bir şekilde küçümseyenlere de uygulanır.</p> <p>Mahkeme ayrıca, Ceza Yasasının 131-35'inci maddelerinde belirtildiği üzere, alınan kararın açıklanması ve yayınlanmasını da emredebilir.</p>
<i>Article 2</i>	<i>Madde 2</i>
<p>L'article 48-2 de la même loi est ainsi modifié:</p> <p>Après le mot : «déportés», sont insérés les mots : «, ou de toute autre victime de crimes de génocide, de crimes de guerre, de crimes contre l'humanité ou de crimes ou délits de collaboration avec l'ennemi»</p> <p>À la fin, les mots : «l'infraction prévue par l'article 24 <i>bis</i>» sont remplacés par les mots: «les infractions prévues aux articles 24 <i>bis</i> et 24 <i>ter</i> »</p>	<p>Aynı Yasanın 48-2. maddesi şu şekilde değiştirilmiştir:</p> <p>“Sürgün” kelimesinden sonra “ya da soykırım, savaş suçu, insanlığa karşı suçlar ya da düşmanla işbirliği suçları kurbanları” ifadesi eklenmiştir.</p> <p>Sonuçta, “madde 24a uyarınca cezalar” ifadesi “Madde 24a ve 24b uyarınca cezalar” şeklinde değiştirilmiştir.</p>

22 Aralık 2011 tarihinde kabul edilen bu teklifin, metin içerisinde geçen yasa maddeleri ortaya konmadan anlaşılması pek de kolay değildir. Bu sebeple, 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasası'nın²³, 24a ve 48-2 maddeleri ile Fransız Ceza Yasasının 131-35 ve 211-1 maddelerini kısa da olsa açıklamak gerekmektedir.

Basın Özgürlüğü Yasasının “suça teşvik” başlıklı 23. maddesi “yazılı, görsel veya sesli bir şekilde (kamusal alanda konuşma, bağırma; afiş, broşür, yazı, resim gibi şeyler dağıtma veya satma gibi araçlarla) kamuya açık alanlarda tehdit içerikli beyan ve eylemlerde bulunan ve bu yollarla bireyleri suça teşvik edenlerin, bu teşvikleri neticesinde suç teşkil eden bir eylem gerçekleşmemiş olsa dahi” cezalandırılacağını hükme bağlamaktadır.

Aynı yasanın 24a maddesi ise, “8 Ağustos 1945 tarihli Londra Antlaşması ile kurulan Askeri Mahkemenin tüzüğüünün 6. maddesinde, Fransız mevzuatında veya uluslararası alanda tanımlandığı şekilde, 23. maddede sayılan yollarla, insanlığa karşı suçların işlenmesi veya bu suçların varlığının inkâr edilmesi halinde, 24. maddenin 6. fıkrasında belirtildiği üzere 1 yıl hapis ve/veya 45000 Avro para cezasının verilmesini; ayrıca Ceza Yasasının 131-35. maddelerinde belirtilen koşullar uyarınca alınan kararın açıklanmasını veya yayınlanmasını emredebilecektir” hükmünü içermektedir.

Boyer'in hazırladığı teklifle bu maddeden sonra gelmek üzere eklenen 24b maddesi ise, Ceza Yasasının 211-1 maddesinde ve Fransız yasalarında soykırım olarak tanımlanan suçun veya suçların varlığını, 23. maddede belirtilen yollarla inkâr eden veya önemsizleştirenlerin 24a maddesinde belirtilen ceza ile (1 yıl hapis ve/veya 45 bin avro) mahkûm edileceği düzenlemesini getirmektedir.

kişinin olduğu önemli değildir. Bu durumda, oturuma katılan vekillerin yarısından bir fazlası karar alabilmektedir. Dolayısıyla, teklifin kabul edildiği Genel Kurul oturumunda kaç kişi olursa olsun, salt çoğunluk karar için yeterli olmuştur. Yoklamanın yapılmadığı 22 Aralık oturumunda oylamaya tam olarak kaç kişinin katıldığı ve kaç kişinin hangi yönde oy verdiği yayınlanan tutanaklarda belli değildir. Basının verdiği bilgilerde, oylamaya 50 kadar milletvekilinin katıldığı; 40'ından fazlasının kabul yönünde oy kullandığı belirtilmektedir. Bu hususta net bir rakam vermek pek mümkün görünmemektedir.

Basın Özgürlüğü Yasasının 48-2 maddesi ise sürgüne gönderilen, savaş suçu veya insanlığa karşı suçlara maruz kalan sivillerin bu durumları sebebiyle talep edebilecekleri manevi hakların, bu suçların yaşandığı tarihten itibaren en az beş yıl faaliyette bulunmuş ve tüzüklerinde bu kişilerin haklarını arayacağı belirtilmiş dernekler tarafından, davacılar adına talep edilebileceğini öngörmektedir. Yapılan değişiklikle soykırım kurbanlarının da haklarının savunulmasına zemin hazırlanmış olmaktadır. Dolayısıyla, soykırımın gerçekleştiğine inanılan 1915 tarihinden sonra kurulmuş ve en az beş yıl faaliyette bulunmuş dernekler “soykırım” kurbanlarının manevi çıkarlarının korunması için aracılık etme imkânına kavuşmuştur. Bu durumun, “soykırım kurbanı” olarak kabul edilen Osmanlı Ermenileri’nin haklarını savunma iddiasında bulunacak derneklerin Türkiye aleyhine tazminat davaları açmalarına fırsatı vermesi muhtemeldir. Bu maddedeki düzenleme, Türkiye açısından önemli bir sıkıntı alanı oluşturma potansiyeline sahiptir.

Ceza Yasasının 131-35 maddeleri, cezanın açıklanması ve yayımlanması ile ilgili ayrıntılı prosedüre yer vermektedir. Aynı yasanın 211-1 sayılı maddesi ise hangi eylemlerin soykırım suçunu teşkil ettiğini sıralamaktadır. Buna göre; cana kasten müdahale, fiziki ve psikolojik bütünlüğüne ağır müdahale, bir grubu kısmen veya bütün olarak yok etmek amacıyla hayatlarının sona ermesine yol açabilecek tabiat şartlarında yaşamaya zorlamak, doğumlara engel olmak ve çocukları zorla ailelerinden ayırmak fiillerini gerçekleştirmek; bu fiillerin gerçekleştirilmesine yönelik emir vermek veya bu fiillerin gerçekleştirilmesine seyirci kalmak soykırım suçunu teşkil etmektedir. Bu madde uyarınca; soykırım suçu, ömür boyu hapis ile cezalandırılmaktadır.

Bu maddeler ışığında, parlamentoda kabul edilen teklifin, “Ermeni soykırımı” iddiaları ve Türkiye açısından ne gibi etkilerinin olacağını incelemek faydalı olacaktır. Öncelikle, Fransa’nın 2001 yılında kabul edilen bir yasayla 1915 olaylarını “Ermeni soykırımı” olarak tanıdığını hatırlatmak gerekmektedir. Bu durumda, 1915 Olaylarının soykırım olmadığını yazılı, görsel veya sesli bir şekilde savunmak, 24a maddesinde belirtildiği üzere 1 yıl hapis ve/veya 45 bin Avro para cezasına mahkûm edilmeyi gerektirecektir. Her ne kadar BM Soykırım Sözleşmesi uyarınca soykırım kararı ancak yetkili bir mahkeme tarafından alınabiliyor olsa da, Basın Özgürlüğü Yasası’na eklenen 24b mad-

desiyle, böyle bir mahkeme kararı olmasa dahi Fransız yasalarınca tanınmış soykırımların inkârının cezalandırılabilmesi öngörülmüştür.

Durumu biraz daha somuta indirgemek adına birkaç örnek vermek gerekirse, bir tarihçinin “olayları soykırım olarak tanımlasa dahi” Ermeni tehcirinde 1,5 milyon değil de 100 bin kişinin hayatını kaybettiği şeklinde bir beyanat vermesi, ‘suçun’ önemsizleştirilmesi olarak değerlendirilebilecek ve yukarıda bahsi geçen cezai yaptırıma maruz kalabilecektir. Ermenilerin 24 Nisan’da Paris Büyükelçiliğimiz önünde bir eylem yaptığını varsayarsak, bu eyleme tepki olarak soykırım iddialarını reddeden afişler açan, tezahüratta bulunan veya el broşürü dağıtanlar da Fransız yasalarında tanınmış bir suçu kamuya açık alanda inkâr etmiş olacak ve mahkûm edilebilecektir.

Kabul edilen metinde belli bir soykırımdan veya insanlığa karşı suçtan bahsedilmiyor oluşu, belli bir ülke veya millet adının açıkça zikredilmemesi, teklifin ilk halinde açıkça yer alan Türkiye karşıtı-Ermeni yanlısı tutumdan uzaklaşmasını sağlamaya yöneliktir. Bizzat Türkiye hedef alınmış gibi görünmese de kabul edilen teklif, Türkiye’nin sert tepkisini çekmiştir. Nitekim yasa teklifinde “Ermeni soykırımı” adının geçmemesine rağmen bizzat sözde Ermeni soykırımının korunması amaçlandığı görülmektedir. Çünkü yasa teklifinin son hali, uluslararası mahkeme kararıyla soykırım olarak teyit edilmemiş bir olayın inkârının, bu olayın Fransa tarafından soykırım olarak kabul edilmesi halinde cezalandırılabilmesine yeterli olmaktadır. Fransa tarafından soykırım olarak tanınan ancak bir mahkeme kararıyla soykırım olduğu tescil edilmeyen bir tek olay vardır: sözde Ermeni soykırımı. Bu şartlar altında, yasa teklifinin doğrudan Ermeni iddialarına ilişkin hazırlanmış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

3.3. Yasa Teklifinin Senato’da Görüşülme Süreci

Ulusal Meclis’te kabul edilen bir teklifin yasalaşabilmesi için öncelikle teklifin aynen Senato’da da kabul edilmesi; ardından, Anayasa Konseyi tarafından anayasaya bir aykırılık olduğu kararlaştırılmaz ise Cumhurbaşkanı tarafından onaylanması gerekmektedir. Eğer bir teklif, Senato aşamasında, Meclis’te kabul edilen metinde değişiklik yapılarak kabul edilirse süreç uza-

maktadır. Sürecin uzamasını gerektiren ve Fransız Anayasası'nın 45. maddesinde bahsi geçen "mekik" (*navette*) sistemine göre,⁵⁴ bir kamarada alınan karar diğeri ile bire bir aynı değilse iki kamaranın metinleri arasındaki fark giderilene kadar taslak metin kamaralar arasında gidip gelmektedir. Hükümet, bir metnin her kamarada iki kez görüşülmesinin ardından mekik sürecini durdurma yetkisine sahiptir.⁵⁵

22 Aralık'ta Ulusal Meclis'te kabul edilen aynı tarihte Senato'ya gönderilip Senato Yasalar Komisyonu'na havale edilen teklife ilişkin rapor Yasalar Komisyonu Başkanı *Jean-Pierre Sueur* tarafından hazırlanmıştır. Yasalar Komisyonu, sözkonusu raporu 18 Ocak 2012 sabahı görüşmüştür. Rapor, Mayıs 2011'de Hiest tarafından kaleme alınan raporla çok benzer bir sonuca ulaşmıştır. Sueur'un raporu da bahse konu teklifin, Anayasa'da yer alan düşünce ve ifade özgürlüğü, araştırma özgürlüğü ile suç ve cezanın yasallığı ilkelerine aykırılık teşkil edeceği gerekçesiyle Anayasa'ya aykırılık sebebiyle reddedilmesini önermiştir.⁵⁶

Parlamento ile ilişkilerden Sorumlu Bakan Patrick Ollier'in 9 Ocak tarihli başvurusuyla Hükümet, yasa teklifini Senato'da görüşülmek üzere 23 Ocak 2012 tarihli Genel Kurul gündemine kaydettirmiştir.⁵⁷ Fransız Anaya-

⁵⁴ "Mekik", Fransa Senatosu, http://www.senat.fr/lng/tr/procedure_legislative.html.

⁵⁵ Hızlandırılmış prosedür çerçevesinde, Başbakan, metnin her iki mecliste birer kez görüşülmesinin ardından da bir uzlaşma komisyonunun toplanmasını isteyebilmektedir. Bu durumda Başbakan, üzerinde hâlâ tartışılan maddeler hakkında ortak bir yazım bulmakla görevli 7 milletvekili ve 7 senatörden oluşan karma bir komisyonun (*commission mixte paritaire-CMP*) toplanmasını talep edebilmektedir. Bu uzlaşma komisyonundan sonuç alınmazsa Hükümet, metnin her iki kamarada birer kez daha görüşülmesinin ardından Ulusal Meclis'ten metne ilişkin kesin görüşünü bildirmesini isteyebilmektedir. Bununla birlikte, böyle bir durumla, 1958 yılından beri çıkarılan yasaların yüzde 10'undan daha azına tekabül eden bir bölümü için karşılaşılmıştır. İki kamara aynı metin üzerinde uzlaşırsa metin, onay için Cumhurbaşkanlığına gönderilmektedir. Bir teklifin yasalaşması için Cumhurbaşkanı tarafından 15 gün içerisinde onaylanması gerekmektedir.

⁵⁶ "Rapport N° 269: Proposition de loi, adoptée par l'assemblée nationale, visant à réprimer la contestation de l'existence des génocides reconnus par la loi", Senat, 18 Ocak 2012, <http://www.senat.fr/rap/111-269/111-2691.pdf>.

⁵⁷ "Modification de l'ordre du jour, Séance du 10 janvier 2012," Senat, (10 Ocak 2012 tarihli

sası'nın 42. maddesi uyarınca, Meclis'ten Senato'ya iletilen bir yasa teklifin dört hafta geçmeden Senato'da görüşülemediği ve sözkonusu teklif için bu sürenin 22 Ocak'ta dolduğunun altı çizilmelidir. Zira teklifin mümkün olan en erken tarihte görüşüldüğü dikkate değer bir durumdur ve hükümetin teklifin yasalaşması için gösterdiği önceliğe delalet etmektedir.

Sözkonusu teklif, 23 Ocak saat 15.00'te yapılan Genel Kurul toplantısında hükümetin “öncelik verdiği” konulardan birisi olarak görüşülmüştür. Teklifin Senato Genel Kurulu'nda müzakere edilmesi için öncelikle ret önergesinin yapılan oylamada reddedilmesi gerekmiştir. Eğer Senato Genel Kurulu, Mayıs 2011'de olduğu gibi ret önergesini benimseyen bir karar alsaydı bu karar, teklifin görüşülmeden gündemden düşmesi anlamına gelecekti. Ne var ki önergenin kabulüne ilişkin yapılan oylamada 86'ya karşı 127 oyla önerge reddedilmiş ve teklif Genel Kurul'da müzakereye açılmıştır.⁵⁸

Yaklaşık sekiz saat süren oturumda, ilk önce hükümet adına Bakan Patrick Ollier söz almış ve yasa teklifini savunmuştur. Teklifin niçin hazırlandığını ve yasalaşması gerektiğini açıklayan Ollier, AB mevzuatına uyum sağlama gerekçesine atıf yaparak başka AB ülkelerinde de benzer yasaların olduğunu, Fransa'nın da bu yönde bir adım atmasının zamanının geldiğini belirtmiştir. Yasa teklifinin sadece “Ermeni soykırımına” ilişkin bir düzenleme olmadığını ifade eden Bakan, teklifin tarihi olaylar hakkında bir hüküm ortaya koymadığını; on yıl önce çıkarılmış bir yasayı tamamlamaya çalıştığını belirtmiştir. Yasalar Komisyonu tarafından hazırlanan red önergesini de eleştiren Ollier, sözlerini tamamlarken Türkiye'nin tepkisini de görmezden gelmemeleri gerektiğini, Türkiye'nin büyük ve önemli bir ülke olduğunu ifade etmiştir.⁵⁹

Bakan Ollier'den sonra Genel Kurul'a hitap eden Yasalar Komisyonu

Senato gündemi), http://www.senat.fr/seances/s201201/s20120110/s20120110_mono.html#par_16.

⁵⁸ “Scrutin N° 89, séance du 23 janvier 2012,” Senat, (Senato Genel kurulu 23 Ocak tarih ve 89 sayılı oylama sonucu), <http://www.senat.fr/scrutin-public/2011/scr2011-89.html>.

⁵⁹ “Compte rendu intégral des débats : séance du 23 janvier 2012” , Senat, (Senato Genel Kurulu 23 Ocak 2012 tarihli oturum tutanakları), http://www.senat.fr/seances/s201201/s20120123/s201201_23001.html#section48.

Başkanı Sueur, hazırladığı raporun ve teklifin reddedilmesine yönelik önerge- nin komisyon tarafından büyük bir çoğunlukla kabul edildiğini hatırlatmış; şahsı veya bir politik parti adına değil başkanlığını yaptığı komisyon adına ko- nuştüğünü belirtmiştir. Ermeni “soykırımı” yaşandığını bizzat kabul eden ve bunu tartışmadıklarını vurgulayan Sueur, raporunda yazdığı düşünceleri sa- vunmuş ve yasa teklifinin Anayasa’nın temel ilkeleriyle çeliştiğini belirtmiş- tir.

Senato’da da yasa üzerinde bazı değişiklik önermeleri sunulmuştur. Genel Kurul görüşmeleri esnasında yasa teklifine karşı çıkanların önde gelen ismi *Jacques Mézard* tarafından hazırlanan önergeler reddedilmiştir. Mézard’ın hazırladığı önergelerin ilki, tarihi bir olay hakkında parlamentoların karar ver- mesinin yanlış olacağı ve bu sebeple İçtüzüğü’nün 44. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca teklifin görüşülmesinin sona erdirilmesine yönelik olmuştur.⁶⁰ Önerge, yapılan oylama sonucunda 81’e karşı 170 oyla reddedilmiştir.⁶¹ Mé- zard tarafından hazırlanan 3 nolu önerge ise teklifin daha detaylı incelenmesi amacıyla içtüzüğü’nün 44. maddesi uyarınca Yasalar Komisyonu’na tekrar gön- derilmesine ilişkindir ve bu önerge de 42’ye karşı 195 oyla reddedilmiştir.⁶² Yine Mézard tarafından hazırlanan 4 ve 5 nolu önergeler ise sırasıyla yasa tek- lifinin birinci ve ikinci maddelerinin değiştirilmesine ilişkindir. 4 nolu öner- ge parlamentoların tarihçilerin yerine geçemeyeceği gerekçesiyle yasa tekli- finde yer alan ilk maddenin çıkartılmasını öngörmüştür; önerge 84’e karşı 119 oyla reddedilmiştir. Mézard’ın hazırladığı 5 nolu önerge ise bizzat kendisi ta- rafından geri çekilmiştir. Nathalie Goulet tarafından da iki ayrı değişiklik önergesi hazırlanmış; her iki önerge de Goulet tarafından geri çekilmiştir.⁶³

Beklenenden uzun süren görüşmenin ardından yapılan oylamada yasa tek-

⁶⁰ “Amendment N° 2”, Senat, http://www.senat.fr/amendements/2011-2012/229/Amdt_2.html.

⁶¹ “Scrutin N° 90-séance du 23 janvier 2012”, Senat, <http://www.senat.fr/scrutin-public/2011/scr2011-90.html>.

⁶² “Scrutin N° 91-séance du 23 janvier 2012”, Senat, <http://www.senat.fr/scrutin-public/2011/scr2011-91.html>.

⁶³ “Liste des amendements par ordre de dépôt”, Senat, http://www.senat.fr/amendements/2011-2012/229/liste_depot.html.

lifi 86'ya karşı 127 oyla kabul edilmiştir. Sarkozy'nin iktidardaki partisi UMP'den 57 kişi teklifin lehinde oy kullanırken 19 kişi aleyhte oy kullanmıştır. Senatoda 130 kişi ile temsil edilen Sosyalist Parti'nin 56 üyesi teklifi desteklerken 26'sı yasa teklifine karşı çıkmıştır.⁶⁴ Böylelikle 22 Aralık'ta Ulusal Meclis'te kabul edilen teklif aynen Senato'da da kabul edilerek Cumhurbaşkanlığına onaylanmak üzere havale edilme aşamasına gelmiştir. Fransa Cumhurbaşkanlığından yapılan bir açıklamada Sarkozy'nin, 15 gün içinde sözkonusu teklifin imzalayacağı duyurulmuştur.⁶⁵ Ancak, yasanın kabul edilmemesi yönünde oy kullanan senatörlerin yasa teklifini Anayasa Konseyi'ne götürmek istemeleri sebebiyle Konsey, hükümetten teklifin Cumhurbaşkanlığına gönderilmesinin geciktirilmesini talep etmiştir.⁶⁶

Yasaya şiddetle karşı çıkan ve Senato'da 16 sandalyeye sahip olan Avrupa Demokratik ve Sosyal Birlik Grubu Başkanı Jacques Mézard, "*Grup olarak Anayasa'ya aykırı olan bu yasayı Anayasa Konseyi'ne götürme kararı aldık. Anayasa'nın 61. maddesi uyarınca, tüm gruplardan bu yasayı onaylamayan 197 senatör arasından 60 imzayı bulmak üzere çalışma başlatmış bulunuyoruz. Yasa, hem Anayasa'nın ifade özgürlüğünü düzenleyen 34. maddesine hem de suçun eksik tanınması nedeniyle, 'cezanın yasallığı' ilkesine aykırı*" diye konuşmuştur.⁶⁷ Bu girişim sonuç vermiş ve teklif, anayasaya uygunluk denetimi yapılmak üzere Anayasa Konseyi'ne gönderilmiştir.

⁶⁴ "Scrutin N° 93-séance du 23 janvier 2012", Senat, <http://www.senat.fr/scrutin-public/2011/scr2011-93.html>.

⁶⁵"Sarkozy 'İnkar Yasası'nı İmzalayacak", Ntvmsnbc, 24 Ocak 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25316509/>.

⁶⁶ "60 imza için 48 saat", Ntvmsnbc, 26 Ocak 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25316916/>.

⁶⁷ A.k.

4. Anayasa Konseyi'nin Uygunluk Denetimi ve İptal Kararı

Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin yasa teklifini imzalayacağı ilan edildikten⁶⁸ sonra Türkiye'nin ve Fransa'da yasaya aykırı olanların temel beklentisi Anayasa Konseyi'nin yapacağı denetim olmuştur. Nitekim yasaya karşı çıkan senatörler, Jacques Mézard ve Nathalie Goulet'in öncülüğünde başlayan çalışmalar sonucunda 31 Ocak 2012'de Anayasa Konseyi'ne resmî başvuruda bulunmuştur.⁶⁹ Başvuruyu, 77 senatör ve 66 milletvekili imzalamıştır. İktidardaki UMP'li milletvekili Lionel Tardy, Ulusal Meclis'teki 66 imzanın çoğunun kendisi gibi iktidar partisine mensup vekillere ait olduğunu belirtmiştir.⁷⁰

Dokuz asil ve iki kaydı hayat şartıyla doğal üyesi (*ex officio*)⁷¹ bulunan Anayasa Konseyi; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Senato Başkanı, Ulusal Meclis Başkanı, 60 milletvekili veya 60 senatör uygunluk denetiminin yapılması talebinde bulunursa, kabul edilen metnin Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek durumundadır.

Konsey, Anayasa'nın 61. maddesi uyarınca iptali için başvuru yapılan yasa teklifi hakkında bir ay içinde karar vermek durumundadır. Konsey, teklifin Anayasa'ya uygun olduğuna hükmederse, metnin Cumhurbaşkanı tarafından imzalanması önünde herhangi bir engel kalmamaktadır. Anayasanın 10. maddesi uyarınca Cumhurbaşkanının, imzalanması için kendisine gönderilen yasalara tekrar görüşülmesi için parlamentoya iade etme hakkı da bulunmaktadır.

⁶⁸ "Sarkozy Ermeni Yasasını 15 Gün İçinde İmzalayacak", Euronews, 24 Ocak 2012, <http://tr.euronews.net/2012/01/24/sarkozy-ermeni-yasasini-15-gun-icinde-imzalayacak/>.

⁶⁹ "Saisine 2012-647 DC (Contestation des génocides)", Conseil Constitutionnel, [http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/actualites/2012/saisine-2012-647-dc-\[contestation-des-genocides\].104651.html](http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/actualites/2012/saisine-2012-647-dc-[contestation-des-genocides].104651.html).

⁷⁰ "France's 'Genocide' Law Put on Hold", Hurriyet Daily News, 31 Ocak 2012, <http://www.hurriyetdailynews.com/frances-genocide-law-put-on-hold-.aspx?page-ID=238&nID=12682&NewsCatID=338>.

⁷¹ Anayasa'nın 56. maddesi uyarınca Konsey üyelerinin üçü Cumhurbaşkanı, üçü Ulusal Meclis Başkanı, üçü de Senato Başkanı tarafından atanmaktadır. Bu dokuz üyenin yanında, eski Cumhurbaşkanları Anayasa Konseyi'nin kaydı hayat şartıyla doğal (*ex officio*) üyesidir. Hâlihazırda, Cumhurbaşkanlığı görevinde bulunmuş olan Jacques Chirac ve Valéry Giscard d'Estaing Anayasa Konseyi'nin üyeleri arasında yer almaktadır.

dır. Aynı madde gereğince, Cumhurbaşkanının yeniden müzakere talebi reddedilememektedir. Parlamentoda kabul edilen bir teklifin Konsey tarafından Anayasa'ya aykırı bulunması halinde ise metin yasalaşamamaktadır.⁷²

Anayasa Konseyi, yasanın iptaline yönelik başvuruyu değerlendirirken, iptal isteminde yer alan itirazların gerekçelerini, Hükümetin itirazlara ilişkin yapmış olduğu savunmayı ve başvuru sahiplerinin hükümetin savunmasına verdiği karşılığı dikkate almıştır. Ulusal Meclis üyelerinin iptal başvurusunda; parlamentoların tarihi olaylar hakkında böylesi bir yasa çıkaramayacağı, Konsey'in kabul ettiği Çerçeve Karar'ın geçmişte yaşanmış suçların değil günümüzde yaşanan suçların cezalandırılmasına yönelik olduğu, yasa teklifinin düşünce ve ifade özgürlüğünü açıkça ihlal ettiği, Accoyer başkanlığındaki araştırma komisyonunun anma yasalarına karşı bir rapor (bakınız dipnot 22) sunduğu vurgulanmıştır.⁷³

İtiraz dilekçesinde, 1789 tarihli İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin 16. maddesinde yer alan "*Hakların güven altına alınmadığı ve güçler ayrılığının belirlenmediği bir toplumun anayasası yoktur*" ifadesinde belirtilen ilkenin ihlal edildiğini savunan milletvekilleri,soykırım kararına ancak ceza mahkemelerinin varabileceğini, parlamentonun sadece soykırım suçunun kapsam ve çerçevesini belirlemekle yükümlü olduğunu, bu sebeple de "soykırımı tanıma" yasasının güçler ayrılığı ilkesine aykırılık taşıdığını savunmuşlardır. Yasa teklifinde geçen "aşırı şekilde küçümseme" ifadesinin göreceli ve muğlak olduğunu bu sebeple teklifin 1789 Bildirgesi'nin 8. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Zira Bildirge'nin 8. maddesi, yasaların kesin ve açık bir şekilde cezalar belirlemesi gerektiğinden ve hiç kimsenin suçun işlenmesinden önce ilan edilen ve gereği şekilde uygulanan yasalar dışındaki başka bir yasa nedeniyle cezalandırılmayacağından bahsetmektedir.⁷⁴

⁷² "Fiche N° 32: La procédure législative", Assemblée Nationale, http://www.assemblee-nationale.fr/connai/ssance/fiches_synthese/fiche_32.asp#5-h2.

⁷³ "Saisine par 60 députés - 2012-647 DC", Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/saisine-par-60-deputes.104954.html>.

⁷⁴ A.k.

Ayrıca milletvekilleri, Bildirge'nin 11. maddesinde ifade edilen düşünce ve kanaatlerin özgürce ifade edilmesi, yazılması ve yayımlanması açısından da yasa teklifinin bir nevi sansür getirdiği gerekçesiyle sakıncalı olduğunu belirtmişlerdir. İtiraza konu olan bir başka husus ise araştırma özgürlüğü olmuştur. Milletvekilleri, daha önce başka Anayasa Konseyi kararlarında da teyit edilen araştırma özgürlüğünün bu yasa teklifi ile ihlal edildiği iddiasını gündeme getirmişlerdir. İptal başvurusu, yasa teklifinin Anayasanın 4. maddesine aykırı olduğunu da savunmuştur. Şöyle ki, sözkonusu madde⁷⁵ farklı siyasi düşüncelerin ifade edilebilmesi ve politikaların savunulmasını ulusal egemenlik ve demokrasi ilkelerinin bir gereği olarak kabul etmektedir ve dolayısıyla, geçmişte yaşanan bir olay hakkında "soykırım" nitelendirmesinde bulunmaktan kaçınmak zorunda kalmak bu anayasal hükümle çelişmektedir.⁷⁶

Yukarıdaki paragraflarda özetlenmeye çalışılan gerekçelere dayanan milletvekilleri, Anayasa Konseyi'nden, yasa teklifinin ilk maddesinin ve onun ayrılmaz bir parçası olarak nitelendirdikleri 2. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu kararlaştırmasını talep etmişlerdir.⁷⁷

Benzer bir başvuruyla iptal talebinde bulunan senatörler de bazı anayasa maddelerine atıfla yasanın Anayasaya aykırı olduğunu savunmuştur. Senatörler tarafından hazırlanan dilekçede de yasanın Bildirge'nin 11. maddesinde belirtilen ifade, basın ve yayın özgürlüğüne aykırı olduğu iddia edilmiştir. Zira senatörler, yasanın yürürlüğe girmesi halinde geçmişte yaşananların soykırım olmadığı yönünde bir düşüncenin ifade edilemeyecek olmasını özgürlü-

⁷⁵ Fransız Anayasası'nın 4. maddesi şu şekildedir:

Siyasal parti ve siyasal guruplar oy vermenin tecellisine katkıda bulunurlar. Bunlar, serbestçe kurulu ve serbestçe faaliyette bulunurlar. Ulusal egemenlik ve demokrasi ilkelerine saygı göstermek zorundadırlar.

Şartları yasayla belirlenen, 1. maddenin ikinci fıkrasında belirlenen ilkenin uygulanmasına da katkıda bulunurlar.

Farklı fikirlerin ifade edilebilmesi ve siyasal partilerin ve siyasal grupların Ulusun demokratik hayatına eşit şekilde katılabilme siyasalarla garanti edilir.

⁷⁶ "Saisine par 60 députés - 2012-647 DC", Conseil Constitutionnel.

⁷⁷ A.k.

ğün ihlali olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca, düşünce ve ifade özgürlüğü açısından asıl önemli olanın aykırı sayılabilecek düşüncelerin korunması olduğunu hatırlatan senatörler, Ermeni soykırımı olmadığına yönelik bir ifadenin üzüntü verici hatta dayanılması zor bir düşünce de olsa korunması gerektiğini savunmuşlardır.⁷⁸

Senatörlerin altını çizdikleri bir başka husus ise “Ermeni soykırımı”na ilişkin hiçbir ulusal veya uluslararası mahkemenin bu yönde bir karar almış olmamasıdır. Bu durumun “Ermeni soykırımı” ile Yahudi soykırımı arasındaki önemli farkı gösterdiğini belirten senatörler, Senato Yasalar Komisyonu Başkanı Sueur’ın yasa teklifi hakkındaki komisyon raporunda da bu farkın ortaya konduğunu hatırlatmışlardır.⁷⁹

İtiraz dilekçesinde birçok kez zikredilen bir husus ise sözkonusu yasanın Anayasa’nın 34. maddesine aykırılık taşıdığıdır. 34. madde, yasaların hangi konulara ilişkin olabileceğini belirlemektedir. Buna göre yasalar, şu konuları düzenleyebilmektedir:

Medeni haklar, kamusal özgürlüklerin kullanılması için vatandaşlara tanınan temel güvenceler; basın özgürlüğü, çeşitliliği ve bağımsızlığı; Milli savunma nedeniyle vatandaşların kişilik ve mallarına getirilen yükümlülükler;

Tabiiyet, kişilerin hal ve ehliyetleri, evlilik rejimleri, veraset ve karşılıksız kazandırmalar;

Cürüm ve suçların tayini ve bunlara uygulanacak cezalar, ceza usulü, af, yeni yargı düzeninin ihdası ve yargı üyelerinin statüsü;

Her türlü vergilerin matrah, oran ve tahsil biçimleri; para basımı rejimi.

Yasalar, aynı şekilde şu konuları da belirler;

⁷⁸ “Saisine par 60 sénateurs - 2012-647 DC”, Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/saisine-par-60-senateurs.104955.html>.

⁷⁹ A.k.

Parlamento, yerel meclislerin ve yurtdışında yerleşik Fransız vatandaşlarının temsil edildiği meclislerin seçim rejimi ve yanı sıra mahalli idarelerin özel meclislerinin üyelerinin seçimle atandıkları görevler ve unvanlar;

Kamu kurumlarının kategorilerinin ihdası;

Devletin sivil ve askeri memurlarına tanınan temel güvenceler;

Teşebbüslerin millileştirilmesi, kamu sektörü teşebbüslerine ait mülkiyetin özel sektöre devri.

Yukarıdaki anayasa maddesine gönderme yapan senatörler, Parlamento'nun geçmişte yaşanan bir olayı soykırım olarak ilan etmesi ve bunun inkârını cezalandırmak üzere bir yasa çıkarmasını 34. maddenin ihlal edilmesi olarak değerlendirmiş; yasanın yürürlüğe girmesiyle parlamentoya öngörülen yetkilerinden farklı bir yetki verilmiş olacağını savunmuştur. Parlamento'nun, yargı organlarının faaliyet alanına giren bir konuda yasa çıkarmasını eleştiren senatörler, yasanın, temel insan haklarından bazılarını ihlal etmesinin yanı sıra yasamanın yetkisini genişletecek olması sebebiyle iptal edilmesini istemiştir. İptal talebinin önemli bir diğer sebebi de yasanın suç ve cezanın yasallığı (*légalité des délits et des crimes*) ilkesine aykırı olduğu görüşüdür. Bu çerçevede, yasanın sadece Ermeni "soykırımı" nı konu edindiği vurgulanmış; Ruan-da ve Yugoslavya'da yaşanan soykırımların kapsam dışında bırakılması da eleştirilmiştir.⁸⁰

Milletvekili ve senatörlerin iptal başvuruları üzerine Hükümet, 15 Şubat 2012'de yaptığı savunmada, yasanın güçler ayrılığı ile suç ve cezanın yasallığı ilkelerine aykırı olduğu iddiasını reddetmiş, düşünce ve ifade özgürlüğü ile araştırma özgürlüğünün ihlal edilmediğini öne sürmüştür. Hükümet, Anayasa Konseyi'ne gönderdiği savunmayı, parlamento üyelerinin iddialarının yersiz olduğu düşüncesine dayanarak Konsey'in iptal kararı vermeyeceğini beklentisi içinde olduğunu belirterek sonlandırılmıştır.⁸¹

⁸⁰ A.k.

⁸¹ "Observations du Gouvernement, 2012-647 DC", Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/observations-du-gouvernement.104956.html>.

Bunun üzerine milletvekilleri, hükümetin savunmasına verdikleri 21 Şubat 2012 tarihli cevapta, hükümetin açıklamalarından sözkonusu yasa teklifinin başlığına rağmen sadece Ermeni soykırımına ilişkin bir düzenleme olduğunun anlaşıldığını belirtmişler; parlamentonun bu konuda bir yasa yapmasının Anayasa'ya ve Konsey'in bazı kararlarına aykırı olduğunu ve itiraz başvurularındaki eleştirilerini yenileyerek, yasanın iptal edilmesi gerektiğini savunmuşlardır.⁸²

Anayasa Konseyi, her iki iptal başvurusunu, hükümetin savunmasını ve bu savunmaya milletvekilleri tarafından getirilen eleştirileri dikkate alarak 28 Şubat 2012'de bir karara varmıştır. Parlamentonun kabul ettiği yasanın iki maddesinin de Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna varan Konsey, yasaı iptal etmiş, bu kararının Resmi Gazete'de yayınlanmasını kararlaştırmıştır.⁸³ Konsey'in kararı, 2 Mart 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

5. Sonuç

Önce 22 Aralık'ta Ulusal Meclis'te ve ardından 23 Ocak'ta Senato'da kabul edilen yasa teklifi, 1997'ten beri "Ermeni soykırımı" iddialarını parlamento gündemine getiren onlarca tekliften sadece biridir. Özellikle 2001'de çıkarılan anma yasası öncesinde, senatör ve milletvekillerinin "soykırımın" tanınması hususuna yoğunlaştıkları; bu yasa kabul edildikten sonra ise bir adım daha ileri giderek, soykırımın inkâr edilmesi ve savunulması gibi davranışların cezalandırılması için çalıştıkları görülmektedir.

Yahudi soykırımının inkâr edilmesi birçok Avrupa ülkesinde⁸⁴ suç olarak

⁸² "Réplique par 60 députés - 2012-647 DC", Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/repliq-ue-par-60-deputes.104987.html>.

⁸³ "Décision n° 2012-647 DC du 28 février 2012", Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/decisi-on-n-2012-647-dc-du-28-fevrier-2012.104949.html>.

⁸⁴ İsviçre, Avusturya, Fransa, Almanya, Bosna ve Hersek, Polonya, Belçika, İsrail, Portekiz,

tanımlanmış ve cezaî yaptırıma bağlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında Fransa'nın soykırımların inkârını cezalandırması yeni ve Fransa'ya özgü bir uygulama değildir. Zira Fransa'da Gayssot Yasası uyarınca Yahudi soykırımının inkârına 1990'dan beri ceza (1 yıl hapis ve/veya 45 bin Avro) uygulanmaktadır.⁸⁵ Ulusal Meclis üyesi Boyer tarafından hazırlanan sözkonusu yasa teklifi de 2001'de bir yasa ile tanınan "Ermeni soykırımının" inkârı, savunulması ve önemsizleştirilmesini Gayssot Yasası'ndaki gibi cezalandırılmasını öngörmüştür.

Yasa teklifinin parlamentoda kabul süreci bağlamında yaşanan gelişmeler incelendiğinde, Avrupa Birliği'nin ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve antisemitizmle mücadeleye ilişkin 2008'de aldığı Çerçeve Karar'ın, bu kapsamda yürütülen yasama çalışmalarına dayanak noktası olarak kullanıldığı görülmektedir. Nitekim, Fransız Parlamentosu'nun gündemine gelen yasa teklifinin gerekçesinde bu Karar'a sıkça atıf yapılmaktadır; hatta teklifin ilk halinde yer alan başlıkta, AB mevzuatının bir parçası olan bu Çerçeve Karar'ın "Fransız mevzuatına aktarılması" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca, teklif lehinde konuşan birçok parlamenterin de AB mevzuatına uyum gerekçesine atıf yaptığı görülmektedir.

Romanya, Slovakya, Hollanda, Lüksemburg, İspanya, Macaristan ve Lihtenştayn yasalarında Yahudi Soykırımının (holokost) ve insanlığa karşı suçların inkârı suç olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, "Ermeni soykırımı" iddialarını reddeden Türk Tarih Kurumu eski başkanı Yusuf Halaçoğlu'nun, İsviçre Ceza Yasası'nın 261. maddesi gereğince tutuklanması kararlaştırılmış ve hakkında kırmızı bülten çıkarılmıştır. Başka bir örnek de Yahudi soykırımını inkâr eden İngiliz tarihçi David Irving'in, 2005'te Avusturya'da tutuklanması ve 3 yıl hapis cezasına çarptırılmasıdır.

⁸⁵ Gayssot Yasası gereğince cezalandırılan isimlerden biri Fransız akademisyen *Robert Faurisson*'dur. Akademisyen, Yahudi soykırımının gerçekte olup olmadığı hususunda şüphelerinin olduğu ve gaz odalarının aslında olmadığı gibi düşüncelerini çeşitli vesilelerle gazete, televizyon ve konferanslar yoluyla ifade etmiş; Gayssot Yasası'nın kabul edilmesinin ardından da bu düşünceleri yüzünden yargılanıp mahkûm edilmiştir. Lyon Üniversitesindeki profesörlük görevinden alınmasına sebep olan düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi gerektiğini savunan Faurisson, Gayssot Yasası'nda belirtilen suçu işlemekten beş kez mahkûm edilmiştir. 2006'da aldığı mahkûmiyetinin gerekçesi, bir İran televizyon kanalına verdiği mülakatta, Almanların Yahudileri gaz odalarında öldürdüğü yönündeki iddiaların gerçek dışı olduğunu belirterek bu iddiaların Almanlardan tazminat almak için uydurulmuş şeyler olduğunu söylemiş olmasıdır.

Yasa teklifinin orijinalinde “Ermeni soykırımının” varlığına itiraz edenlerin cezalandırılacağı belirtilmişse de Ulusal Meclis’teki komisyon sürecinde getirilen değişiklikle Fransa tarafından tanınmış tüm soykırımların cezalandırılmasını öngören bir yasa teklifi haline getirilmiştir. Bu değişiklik, ilk bakışta, çıkarılmaya çalışılan yasanın sadece “Ermeni soykırımını” korumaya karşı alınan bir karar olmadığı izlenimini yaratmaktadır. Ne var ki, bugün itibarıyla, Fransız yasaları tarafından soykırım olarak tanınmış ve inkârı cezalandırılmayan tek bir olay vardır: Sözde “Ermeni soykırımı”. Dolayısıyla, yasa teklifinin adından “Ermeni soykırımı” ifadesi çıkarılmış ve yasanın daha genel bir kapsamı olacağı izlenimi yaratılmışsa da yasanın esas hedefinin “Ermeni soykırımının” inkârı, savunulması ve önemsizleştirilmesini cezalandırmak olduğu ortadadır. Yasanın iptali için yapılan başvurularda da bu görüş desteklenmektedir.

Teklifin Senato’da görüşülmesinin hükümet tarafından 23 Ocak tarihine alınmış olması bu teklifin bireysel bir girişim olmanın ötesinde hükümet destekli bir çaba olduğunu ortaya koymaktadır. Parlamento ile ilişkilerden sorumlu Bakan Ollier’in Senato’da teklif lehinde konuşması ve destek istemesi de bu açıdan önemlidir. Ayrıca Hükümet, yasa teklifini 23 Ocak oturumuna kaydettilererek teklifin yasalaşması için aceleci davrandığını ortaya koymuştur. Zira yasa teklifleri, Anayasa’nın 42. maddesi uyarınca, Senato’ya geliş tarihinden en az dört hafta sonra görüşülebilmektedir ve sözkonusu yasa teklifi için bu süre 22 Ocak’ta dolmuştur. Bir diğer ifadeyle, teklif, Senato’da görüşülebilecek en erken tarihte gündeme alınmıştır. Nicholas Sarkozy’nin kabul edilen yasayı imzalamak için aceleci davranması, yasa Anayasa Konseyi’ne gönderildiğinde hükümetin bundan büyük rahatsızlık duyması, iptal başvurusuna karşı hükümetin yasa hakkında bir savunmanın hazırlanmış olması ve yasanın Konsey’de iptal edilmesi ihtimaline karşılık Sarkozy’nin yeni bir yasa teklifi hazırlatacağını duyurması yasanın bizzat Cumhurbaşkanı Sarkozy ve Hükümet tarafından açıkça desteklendiğini ortaya koymaktadır.⁸⁶

Teklifi destekleyenler; “Ermeni soykırımının inkârının” suç ve ceza kapsa-

⁸⁶ “Sarkozy’nin Yeni Hamlesi Hazır,” Ntvmsnbc, 1 Şubat 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25318656/>.

mına alınmasını, 2001'deki tanıma yasasının eksik kalan kısmının tamamlanması olarak değerlendirmektedir. Bu düşünceye göre, nasıl Fransız mevzuatında bir soykırım olduğu tanınan Yahudi soykırımının inkârı ve/veya küçük görülmesi bir suç ise, 2001'de tanınan "Ermeni soykırımının" inkârı da suç kapsamına alınmalı ve aksi halde oluşacak "haksızlık" ortadan kaldırılmalıdır. Kısacası, teklifin dayandığı düşünceye göre Yahudi soykırımının inkârı cezalandırılırken "Ermeni soykırımının" cezalandırılmaması adil değildir ve bu adaletsizlik bir yasa ile giderilmelidir.

Bu noktada, AB'nin ırkçılık ve yabancı düşmanlığıyla mücadeleye ilişkin kabul ettiği Çerçeve Karar, sözkonusu teklifin gündeme getirilmesi ve meşrulaştırılmasında dayanak noktası olarak kullanılmıştır. Oysa Çerçeve Karar'ın 1. maddesinin 4. fıkrası, soykırımın inkârının cezalandırılabilmesi için yaşananların soykırım olduğu sonucuna varan bir ulusal ve/veya uluslararası mahkeme tarafından alınmış yargı kararının varlığını gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla, Fransız Parlamentosu, AB hukuku ile kendi mevzuatını uyumlulaştırma adı altında, aslında Çerçeve Karar'da öngörülenle uyuşmayan bir yasa çıkarmak istemiştir. Zira, 1915 Olaylarının "soykırım" olduğunu hükme bağlayan bir mahkeme kararı yoktur. Bu sebeple, 1915 Olaylarının Yahudi soykırımı ile bir tutulması hukuki açıdan yanlıştır. Dolayısıyla, Çerçeve Karar'a istinaden "Ermeni soykırımının" inkârının cezalandırılması AB mevzuatına açık bir aykırılık teşkil etmektedir.

Çerçeve Karara uyum açısından sorunlu olan yasa teklifinin, 1789 tarihli İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ile Fransız Anayasası'na aykırılık teşkil ettiği de geniş kabul gören bir husus olmuştur. Bu aykırılıklara dayanılarak Senato ve Ulusal Meclis üyeleri tarafından Anayasa Konseyine yapılan iptal başvurusunda hükümet ve Parlamento üyelerinin görüşlerini dikkate alan Konsey, yasanın iptaline karar vermiştir.

İptal kararı, birçok kez gündeme gelen ancak ilk kez bu girişim sonucunda yasalaşabilen soykırım inkârının cezalandırılmasının hem Anayasa'ya hem de 1789 Bildirgesi'nde yer alan temel insan haklarına aykırı olduğunu teyit etmiştir. Konsey'in bu yönde bir karara varması hiç de şaşırtıcı değildir. Zira Mayıs 2011'de Senatör *Hyest* ve Ocak 2012'de Yasalar Komisyonu Başkanı

Senatör *Sueur* tarafından hazırlanan komisyon raporlarında soykırımın inkârının cezalandırılmasına yönelik bir yasanın Anayasa'ya aykırı olacağı gerekçeyle bu yöndeki tekliflerin reddi istenmiştir. Bu raporlarda ulaşılan sonuç Konsey tarafından da benimsenmiş, yasa iptal edilmiş ve yürürlüğe girememiştir.

Yasanın en üst yargı organı tarafından iptal edilmesi, bu gibi girişimlerin yenilenmesi ihtimalini azaltan bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Diğer bir ifadeyle, bu konunun takipçisi olacağını belirten siyasi liderlerin benzer bir yasayı yürürlüğe koyma ihtimali, söz konusu iptal kararı sonrasında biraz daha zayıflamıştır. Hatta bu iptal kararının, benzer bir karar alma/yasa çıkarma ihtimali olan diğer ülke parlamentoları nezdinde Türk tezlerini güçlendirirken soykırım iddialarının uluslararası alanda tanınma sürecini yavaşlatma ihtimali bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aziz Aydın, “Çeşitli Ülke Parlamentolarında Kabul Edilen Ermeni Karar Tasarıları ve Hükümetin ve TBMM’nin Tutumu,” TBMM ARMER Bilgi Notu, Ağustos 2008.
- Burcu G. Punsmann, “Fransa’nın Yasa Tasarısı Nefret Söylemini Engellemeyi mi Amaçlamakta?” TEPAV Değerlendirme Notu, Aralık 2011, [http://www.tepav.org.tr /upload/files/1324560484-3.Fransa_nin_Yasa_Tasarisi_Nefret_Soylemine_Engellemeyi_mi_Amac_lamakta.pdf](http://www.tepav.org.tr/upload/files/1324560484-3.Fransa_nin_Yasa_Tasarisi_Nefret_Soylemine_Engellemeyi_mi_Amac_lamakta.pdf).
- Gündüz Aktan, “Devletler Hukukuna Göre Ermeni Meselesi”, Türkiye Günlüğü, Sayı 64, 2001.
- Ömer E. Lütem, “Fransa-Türkiye: Sürekli Bunalım,” Avrasya İncelemeleri Merkezi, 20 Aralık 2011, [http:// www.avim.org.tr/degerlendirmetekli.php?makaleid=5258](http://www.avim.org.tr/degerlendirmetekli.php?makaleid=5258).
- Pulat Tacar, “Soykırım İddiaları Nedeniyle Oluşan Uyuşmazlığın Çözüm Yolları Konusunda Düşünceler”, Akademik Bakış, Cilt 1, Sayı 1, Kış 2007, s. 127-153.
- Sedat Laçiner, Ermeni Sorunu, Diaspora ve Türk Dış Politikası, Ankara, USAK Yayınları, 2008.
- Uluç Gürkan, Ermeni Sorununu Anlamak: Önyargıları Aşmak ve Nefretten Arınmak, Destek Yayınevi, İstanbul, 2011.
- Yıldız D. Bozkuş, “İrkçilik ve Yabancı Düşmanlığıyla Mücadele Çerçeve Kararı” Hürriyet, 10 Nisan 2007, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/6371865.asp?gid=200>.
- “60 imza için 48 saat,” Ntvmsnbc, 26 Ocak 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25316916/>.
- “Amendements déposés en commission”, Assemblée Nationale, http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/amendements_commissions/cloi/3842-01.pdf.
- “Amendment N° 2,” Senat, http://www.senat.fr/amendements/2011-2012/229/Amdt_2.html.
- “Assemblée nationale les comptes rendus de la session” (Fransa Ulusal Meclisi)

- si Genel Kurul Tutanakları), Assemblée Nationale, 22 Aralık 2011, http://www.assemblee-nationale.fr/13/cri/2011-2012/20120094.asp#INTER_0.
- “Commission Des Affaires Étrangères Compte Rendu N° 36, 26 mai 1998”, Assemblée Nationale, (Fransız Ulusal Meclisi Tutanakları, Dışişleri Komisyonu 26 Mayıs 1998 tarihli oturumu), <http://www.assemblee-nationale.fr/11/cr-cafe/98-99/c9798036.asp>.
- “Compte rendu intégral des débats: séance du 23 janvier 2012”, Senat, (Senato Genel Kurulu 23 Ocak 2012 tarihli oturum tutanakları), http://www.senat.fr/seances/s201201/s20120123/s201201_23001.html#section48.
- “Comptes rendus des débats, Séance du 21 mars 2000”, Senat, (Senato Genel Kurulu 21 Mart 2000 tarihli oturum tutanakları), <http://www.senat.fr/seances/s200003/s20000321/sc20000321039.html>.
- “Council Framework Decision on Combating Certain Forms and Expressions of Racism and Xenophobia by Means of Criminal Law”, 2008/913/JHA, 28 Kasım 2008, Official Journal of the European Union, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.Do?uri=OJ:L:2008:328:0055:0058:EN:PDF>.
- “Décision n° 2012-647 DC du 28 février 2012”, Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/decision-n-2012-647-dc-du-28-fevrier-2012.104949.html>.
- “Fiche N° 32: La procédure législative”, Assemblée Nationale, http://www.assemblee-nationale.fr/connait_sance/fiches_synthese/fiche_32.asp#5-h2.
- “France’s ‘Genocide’ Law Put on Hold”, Hurriyet Daily News, 31 Ocak 2012, http://www.hurriyet_dailynews.com/frances-genocide-law-put-on-hold-.aspx?pageID=238&nID=12682&NewsCatID=338.
- “Fransa ‘Sözde Soykırımı’ Tanıdı”, Hürriyet, 19 Ocak 2001.
- “Fransa Bu Yasayı Uygulayamaz”, Ntvmsnbc, 22 Aralık 2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25308142>.
- “Fransa Parlamentosu ‘Ermeni Teklifini’ Kabul Etti,” Habertürk, 22 Aralık 2011, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/699231-fransa-parlamentosu-ermeni-teklifini-kabul-etti-video>.
- “İnkâr Tasarısına Fransa’dan İlk Ret”, Ntvmsnbc, 4 Mayıs 2011,

<http://www.ntvmsnbc.com/id/25204016>.

“İnkâr’ı İptal İçin İmzalar Tamam,” Ntvmsnbc, 31 Ocak 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25318208/>.

“Les étapes de la discussion”, Senat, <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/pp106-020.html#timeline-4>.

“Liste des amendements par ordre de dépôt,” Senat, http://www.senat.fr/amendements/2011-2012/229/liste_depot.html.

“Loi N° 2001-70 du 29 janvier 2001 relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915”, Legifrance, <http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000403928>.

“Mekik”, Fransa Senatosu, http://www.senat.fr/lng/tr/procedure_legislative.html.

“Modification de l’ordre du jour, Séance du 10 janvier 2012,” Senat, (10 Ocak 2012 tarihli Senato gündemi), http://www.senat.fr/seances/s201201/s20120110/s20120110_mono.html#par_16.

“Observations du Gouvernement, 2012-647 DC”, Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/observations-du-gouvernement.104956.html>.

“Olmadı Mösyö Olmadı”, Milliyet, 30 Mayıs 1998, s. 21.

“Proposition de loi complétant la loi n° 2001-70 du 29 janvier 2001 relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915 (N° 3030)”, Assemblée Nationale, 12 Nisan 2006, <http://www.assemblee-nationale.fr/12/pdf/propositions/pion3030.pdf>.

“Proposition de loi portant transposition du droit communautaire sur la lutte contre le racisme et réprimant la contestation de l’existence du génocide arménien (N° 3842)”, Assemblée Nationale, 18 Ekim 2011, <http://www.assemblee-nationale.fr/13/propositions/pion3842.asp>.

“Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien (N° 238)”, Senat, 23 Şubat 1999 <http://www.senat.fr/leg/pp198-238.html>.

“Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915 (N° 206)”, Senat, 3 Şubat 2000, <http://www.senat.fr/leg/pp199-206.html>.

“Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915

- (N° 55)”, Senat, 26 Ekim 2000, <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/ppl00-055.html>.
- “Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien (N° 60)”, Senat, 27 Ekim 2000, <http://www.senat.fr/leg/ppl00-060.html>.
- “Proposition de loi relative à la reconnaissance du génocide arménien (N° 895)”, Assemblée Nationale, 13 Mayıs 1998, <http://www.assemblee-nationale.fr/11/pdf/ta/ta0140.pdf>.
- “Proposition de loi relative à l’incrimination pénale de la contestation publique des crimes contre l’humanité (N° 507)”, Senat, 19 septembre 2005, <http://www.senat.fr/leg/ppl04-507.html>.
- “Proposition de loi relative à l’incrimination pénale de la contestation publique du génocide arménien (N° 420)”, Senat, 8 Nisan 2011, <http://www.senat.fr/dossier-legislatif/ppl10-420.html>.
- “Proposition de loi tendant à reconnaître le génocide du peuple arménien et à protéger les génocides contre leurs contestations (N° 131)”, Senat, 28 Kasım 1997, <http://www.senat.fr/leg/ppl97-131.html>.
- “Proposition de loi tendant à réprimer la contestation de l’existence du génocide arménien (N° 607)”, Senat, 5 Temmuz 2010, <http://www.senat.fr/leg/ppl09-607.html>.
- “Proposition de loi tendant à réprimer la contestation de l’existence du génocide arménien (N° 121)”, Senat, 21 Kasım 2011, <http://www.senat.fr/leg/ppl11-121.html>.
- “Rapport d’Information sur les questions mémorielles”, Assemblée Nationale, 18 Kasım 2008, http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/mi_questions_memorielles.asp.
- “Rapport N° 18: Projet de loi autorisant l’approbation d’un accord entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement de la République d’Arménie sur l’encouragement et la protection réciproques des investissements”, Senat, 9 Kasım 1996, <http://www.senat.fr/rap/196-018/196-0180.html#toc0>.
- “Rapport N° 269: Proposition de loi, adoptée par l’assemblée nationale, visant à réprimer la contestation de l’existence des génocides reconnus par la loi”, Senat, 18 Ocak 2012, <http://www.senat.fr/rap/111-269/111-2691.pdf>.
- “Rapport N° 3074: Proposition de loi complétant la loi n° 2001-70 du 29 janvi-

er 2001 relative à la reconnaissance du génocide arménien de 1915”, Assemblée Nationale, 10 Mayıs 2006, <http://www.assemblee-nationale.fr/12/rapports/r3074.asp>.

“Rapport N° 4035: Proposition de loi portant transposition du droit communautaire sur la lutte contre le racisme et réprimant la contestation de l’existence du génocide arménien”, Assemblée Nationale, 7 Aralık 2011, <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/rapports/r4035.pdf>.

“Rapport N° 429: Proposition de loi tendant à réprimer la contestation de l’existence du génocide arménien”, Senat, 13 Nisan 2011, <http://www.senat.fr/rap/110-429/110-4291.pdf>.

“Réplique par 60 députés - 2012-647 DC”, Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/replique-par-60-deputes.104987.html>.

“Saisine 2012-647 DC (Contestation des génocides)”, Conseil Constitutionnel, [http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/actualites/2012/saisine-2012-647-dc-\[contestation-des-genocides\].104651.html](http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/actualites/2012/saisine-2012-647-dc-[contestation-des-genocides].104651.html).

“Saisine par 60 députés - 2012-647 DC”, Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/saisine-par-60-deputes.104954.html>.

“Saisine par 60 sénateurs - 2012-647 DC”, Conseil Constitutionnel, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2012/2012-647-dc/saisine-par-60-senateurs.104955.html>.

“Sarkozy ‘İnkâr Yasası’ını İmzalayacak,” Ntvmsnbc, 24 Ocak 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25316509/>.

“Sarkozy Ermeni Yasasını 15 Gün İçinde İmzalayacak”, Euronews, 24 Ocak 2012, <http://tr.euronews.net/2012/01/24/sarkozy-ermeni-yasasini-15-gun-icinde-imzalayacak/>.

“Sarkozy’nin Yeni Hamlesi Hazır,” Ntvmsnbc, 1 Şubat 2012, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25318656/>

“Scrutin N° 1021, Séance du 12 octobre 2006”, Assemblée Nationale, (12 Ekim 2006 tarihli oturumda gerçekleşen 1021 sayılı oylamanın tutanağı),

<http://www.assemblee-nationale.fr/12/scrutins/jo1021.asp>.

“Scrutin N° 89, séance du 23 janvier 2012”, Senat, (Senato Genel kurulu 23 Ocak tarih ve 89 sayılı oylama sonucu), <http://www.senat.fr/scrutin-public/2011/scr2011-89.html>.

“Scrutin N° 90-séance du 23 janvier 2012,” Senat, <http://www.senat.fr/scrutin-public/2011/scr2011-90.html>.

“Scrutin N° 91-séance du 23 janvier 2012,” Senat, <http://www.senat.fr/scrutin-public/2011/scr2011-91.html>.

“Scrutin N° 93-séance du 23 janvier 2012,” Senat, <http://www.senat.fr/scrutin-public/2011/scr2011-93.html>.

“Scrutin N° 200, séance du 4 mai 2011”, Senat, (Senato Tutanakları, 4 Mayıs 2011 tarih ve 200 sayılı oylamanın sonucu), <http://www.senat.fr/scrutin-public/2010/scr2010-200.html>.

“Statements to be entered in the minutes of the Council”, Council of The European Union, 26 Kasım 2008, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st16/st16351-re01.en08.pdf>.

EK 1: Yasa Teklifi Üzerinde Yapılan Değişiklikler ve Nihai Metin

Boyer'in 3842 Sayılı Yasa Teklifindeki (orjinal) Metin	Ulusal Meclis Yasalar Komisyonunda Kabul Edilen Metin	Temsilciler Meclisi Genel Kurulunda Kabul Edilen Metin	Senato Genel Kurulunda Kabul Edilen Metin
<p>Irkçılıkla Mücadeleye İlişkin Topluluk Hukukunun Aktarılması ve Ermeni Soykırımının İnkârının Cezalandırılmasına Dair Yasa Teklifi</p> <p>Madde 1: 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 24. maddesinin birinci fıkrası alttaki beş yeni fıkra ile değiştirilmiştir:</p> <p>24'üncü maddenin altıncı fıkrası doğrultusunda, soykırım suçu, insanlığa karşı suç ve savaş suçunu savunan, inkâr eden veya kamuusal çalışanlar alttaki tanımlamalara dayalı olarak cezalandırılacaktır:</p> <p>1) 17 Temmuz 1998 tarihli, Uluslararası Ceza Mahkemesini kuran Roma Statüsünün 6'nci, 7'nci, 8'inci maddesi,</p> <p>2) Ceza Yasası'nın 211-1 ve 212-1 maddesi</p> <p>3) 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Antlaşmasına ekli Uluslararası Askeri Mahkeme Statüsü'nün 6'nci maddesi</p> <p>Fransa tarafından imzalanmış ve</p>	<p>Yasayla Tanınmış Soykırımların İnkârının Cezalandırılmasına Dair Yasa Teklifi</p> <p>Madde 1: 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 4. bölümünün 1. paragrafı şu şekilde tamamlanarak değiştirilmiştir:</p> <p><i>Madde 24b:</i> Madde 24a'da öngörülen cezalar, Ceza Yasasının 211-1 maddesinde ve Fransız yasalarında soykırım olarak tanımlanan suçun veya suçların varlığını 23'üncü maddede belirtilen yollarla inkâr eden veya aşırı bir şekilde küçümseyenlere de uygulanır.</p> <p>Kaldırılmıştır</p> <p>Kaldırılmıştır</p> <p>Kaldırılmıştır</p>	<p>Yasayla Tanınmış Soykırımların İnkârının Cezalandırılmasına Dair Yasa Teklifi</p> <p>Madde 1: 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 4. bölümünün 1. paragrafı şu şekilde tamamlanarak değiştirilmiştir:</p> <p><i>Madde 24b:</i> Madde 24a'da öngörülen cezalar, Ceza Yasasının 211-1 maddesinde ve Fransız yasalarında soykırım olarak tanımlanan suçun veya suçların varlığını 23'üncü maddede belirtilen yollarla inkâr eden veya aşırı bir şekilde küçümseyenlere de uygulanır.</p>	<p>Yasayla Tanınmış Soykırımların İnkârının Cezalandırılmasına Dair Yasa Teklifi</p> <p>Madde 1: 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 4. bölümünün 1. paragrafı şu şekilde tamamlanarak değiştirilmiştir:</p> <p><i>Madde 24b:</i> Madde 24a'da öngörülen cezalar, Ceza Yasasının 211-1 maddesinde ve Fransız yasalarında soykırım olarak tanımlanan suçun veya suçların varlığını 23'üncü maddede belirtilen yollarla inkâr eden veya aşırı bir şekilde küçümseyenlere de uygulanır.</p>

<p>onaylanmış veya uluslararası ya da bölgesel kurumların nitelikli kararlarıyla taraf olunmuş uluslararası bir sözleşme Fransız yargısı tarafından bu şekilde nitelendirilmiş ve yasayla tanınmış ise Fransa'da yürürlüğe girer.</p>	<p>Mahkeme bunun yanı sıra, Ceza Yasasının 131-135'inci maddelerinde belirtildiği üzere, alınan kararın açıklanması veya yayımlanmasını da emredebilir.</p>	<p>Mahkeme bunun yanı sıra, Ceza Yasasının 131-135'inci maddelerinde belirtildiği üzere, alınan kararın açıklanması veya yayımlanmasını da emredebilir.</p>	<p>Mahkeme bunun yanı sıra, Ceza Yasasının 131-135'inci maddelerinde belirtildiği üzere, alınan kararın açıklanması veya yayımlanmasını da emredebilir.</p>
<p>Madde 2: 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Özgürlüğü Yasasının 48-2 maddesi değiştirilmiştir:</p> <p>1) "Sürgün" kelimesinden sonra "ya da herhangi diğer soykırım, savaş suçu, insanlık suçu ve dışmanla işbirliği suçu mağdurları" eklenmiştir.</p> <p>2) "Savunma" kelimesinden sonra "soykırımlar" kelimesi eklenmiştir.</p>	<p>Madde 2: Aynı Yasanın 48-2 maddesi şu şekilde değiştirilmiştir:</p> <p>1) "Sürgün" kelimesinden sonra "ya da herhangi diğer soykırım, savaş suçu, insanlık suçu ve dışmanla işbirliği suçu mağdurları" eklenmiştir.</p> <p>2) "Savunma" kelimesinden sonra "soykırımlar" kelimesi eklenmiştir.</p>	<p>Madde 2: Aynı Yasanın 48-2 maddesi şu şekilde değiştirilmiştir:</p> <p>1) "Sürgün" kelimesinden sonra "ya da herhangi diğer soykırım, savaş suçu, insanlık suçu ve dışmanla işbirliği suçu mağdurları" eklenmiştir.</p> <p>2) Sonuçta, "madde 24a uyarınca cezalar" ifadesi "madde 24a ve 24b uyarınca cezalar" şeklinde değiştirilmiştir.</p>	<p>Madde 2: Aynı Yasanın 48-2 maddesi şu şekilde değiştirilmiştir:</p> <p>1) "Sürgün" kelimesinden sonra "ya da herhangi diğer soykırım, savaş suçu, insanlık suçu ve dışmanla işbirliği suçu mağdurları" eklenmiştir.</p> <p>2) Sonuçta, "madde 24a uyarınca cezalar" ifadesi "madde 24a ve 24b uyarınca cezalar" şeklinde değiştirilmiştir.</p>